

Wárágà Pólò dré tisìle Rómàbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi i dré dhi 'i. Rómà nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì drìle dhi 'i. A adré kisùá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, akódhi ni ka'ìbhá àruka Yúdà ànzì ró, ngóro Akílà i Pìrìsíka be dhi i tíni dhi, ì lì tá Rúbí Tani longó Rómà na gò, Èkèlézyà bhàzo kònàle (Tà 'òle dhi i 18:2). Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà ledézó kitswázó lìle móndyá ka'ìbhá kònàle nda ki no dhi bvó. Adré àyi ki le nòle drìdrì dré dra lìzo Èsèpányà na dhi kandrà.

Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré Rúbí Tani ni tà àndu ngì mìbhalé tí. Adré kpà àzì bhàle í drìgá adrézó lìle Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi i véna dhi ni tà ta. Adré tàá dhi, Rúbí Tani nda adré láti Gìká dré adrézó móndí ki bha gyägya í kandrà dhi ni tà tadhá. Akódhi adré ngbà 'í àyi ki bha gyägya àyi ki tà ka'ìka'ì sè (Rómàbhá i 1:16-17).

Pólò adré tadhá dhi, móndyá títi dhi i tàkonzì ni rìnyí zàle (1:18–3:20). Di Gìká adré àyi ki bha gyägya í kandrà, ì dré Yésu Krìsto ni ka'ìle dhi sè (3:21–4:25). Ì kò'o kònìni dhi, Gìká adré àyi ki atrì tàkonzì ni rìnyí lésè, ìndì dràdrà ni rìnyí lésè (5:1-21). Adré di leá dhi, ì kàdré àyi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó

lídrì íbe Krísto na dhi i ró (6:1–7:25). Í kàdré kpà atsílé Tírí Lólo ni rìnyí sè, adrélé trobe Gíká ni lèle kàdrì dré tadhále àyi dré Krísto na dhi rú (8:1-39).

Amvolásà dhi, Pólò adré tà twátwa dhi ki tadhá: móndyá Gíká dré zìle adrélé ína i ró dhi ki tà, móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzì íbe dhi, àma ki fèma Gíká dré dhi, lèle ni tà, àma ki bhàma móndyá àma drìle dhi ki rìnyí zàle dhi, àma ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì àma ki adrúpi ki 'òma ledhélé tàkonzì na ko dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì dhi (1:1-17)
- 2) Móndyá títi dhi i tàkonzì ni rìnyí zàle (1:18–3:20)
- 3) Tà Gíká dré adrézó móndí ki tidrí dhi (3:21–4:25)
- 4) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (5:1–8:39)
- 5) Móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzì íbe dhi (9:1–11:36)
- 6) Móndyá ka'ìbhá dhi ki atìma (12:1–15:13)
- 7) Tà tàle kùdù ro dhi i, ìndì mòdo fèma (15:14–16:27)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni màràbà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gíká azí ma adrélé àpóstolò ro gò, àma bhàzo twá adrélé áyi Rúbí Tani longó dhi bvó. ² Lazí tá Rúbí Tani nda ni tà drìdrì áyi pròfétà i tí gò, ì dré tà nda ki tisìzo

akódhi ni Kúlí lólo dhi na.* ³ Rúbí Tani nda adré akódhi ni Mvá, àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá kòdhya. A ti tá akódhi nda móndí ro ópí Dàwídì ni sùrú na. ⁴ Di, Giká tadhá ína ngádra 'á dhi, akódhi áyi Mváagó 'i káyà dhi, dré akódhi ni tingalé dràdrà lésè Tírí Lólo ni rinyí sè dhi sè. ⁵ Krísto nda sè dhi, Giká bhà áyi togó tani àma rú, àma ki bhàzo adrélé àpòstolò i ró, mà kàdréro móndí sùrú títi i lésè dhi ki azí Krísto ni ka'í, ìndì akódhi ni kúlí ka'í 'òle, à kàdréro akódhi ni rú bha kùle be dhi bvó. ⁶ Àmi kókpa móndyá azilé adrélé Yésu Krísto àdhya ró nda i kòfalé be.

⁷ Má adré wáràgà kònìdhi ni tisì àmi, móndyá títi Rómà na, Giká dré lèlè tò ìndì dré azilé adrélé móndyá lólo ína i ró dhi i dré. Giká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdri àmi dré!

Pólò lè lèlè móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi ki no

⁸ Drìdrì dhi, má adré àwoyà fe áma Giká dré àmi ki tà sè, Yésu Krísto ni rú sè. Tàko ko, à adré àmi ki tà ka'ìka'í ni tà títi bvò wáyi 'ásè. ⁹ Giká, má dré adrézó tà ni ni 'o togó wáyi sè, adrézó Mvá ni ni Rúbí Tani longó dhi nì dóro tàle dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti 'i káyà dhi. Má adré àmi ki tà kisù landè àko ró, ¹⁰ vésè wáyi má dré adrérà'a tà zi akódhi tí dhi 'á. Má adré akódhi ni ti lizí, lókyá bì àmvolésè dhi, kàdré tà dré lèlè 'òle dhi 'i dhi, kònzìró láti má dré tsàzo àmi véna. ¹¹ Tàko ko, ma lovó ìbe tò àmi ki nòzo, má kòkìtswáró tà tani àzya Tírí Lólo àdhya ni fe àmi dré, kitswálé àmi ki timbà àmi ki tà ka'ìka'í

* **1:2** 1:2 A kònò Èsáyà 52:7; 61:1.

na. ¹² Má adré kpà lèá dhi, àma túmání àmi íbe dhi i, mà kòkìtswá ru timbà àma ki tà ka'ika'í sè.

¹³ Áma adrúpi i, má adré lèá m̀ kònì dhi, vése be bí, má ndà tá láti lizo àmi véna, áma àzì kòkìtswá ró lò'wa dóro 'a àmi kòfalé, ngóro dré adréle 'òle mónnyá àruka títi sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi tíni. Di, atsálé ándrò kònìdhi dhi, tà àruka i kíkí láti má dré nì. ¹⁴ Tàko ko, adré lèá dhi, má kòlì mónnyá twátwa títi dhi i véna: móndí tà ndabhá nìle dhi i véna, ìndì móndí tà nibhá ko dhi i véna, móndí tògya ró dhi i véna, ìndì móndí tògya ró ko dhi i véna. ¹⁵ Ásà dhi, áma togó kókpa àtsi ró lizo Rúbí Tani longó àmi adrébhá Rómà na dhi i dré.

Rúbí Tani ni r̀nyí adrézó móndí ki tídrí dhi

¹⁶ Ma kanyò ro Rúbí Tani ni tà sè ko. Tàko ko, Rúbí Tani nda, r̀nyí Gíká dré adrézó mónnyá títi adrébhá Rúbí nda ni ka'í dhi ki tídrí ásà dhi 'i. Akódhi fè rè zyà Rúbí nda Yúdà ànzi i dré gò, adrézó kpà fèà mónnyá sùrú twá ro dhi i dré.

¹⁷ Rúbí Tani nda adré tadhá dhi, Gíká adré móndí ki bha gyágya í kandrà ngíni ya dhi. Adré ngbà 'í àyi ki bha gyágya àyi ki tà ka'ika'í sè. Láti àzya tà ka'ika'í rúsè dhi yókódhó. Ngóro tisile Gíká ni Kúlí na dhi tíni: «Dhya atsálépi gyágya àyi tà ka'ika'í sè dhi ni adrí.»†

Gíká ni kombà tadhále mónnyá tàkonzì 'obhá dhi i rú dhi

¹⁸ Gíká adré àyi kombà tadhá bhù lésè mónnyá títi adrébhá àyi tà ga rè, adrébhá tà kònzi 'o, ìndì adrébhá láti tà bàti àdhya ni kíkí àyi ki tà kònzi sè

† 1:17 1:17 A kònò Abàkúkà 2:4.

dhi i rú. ¹⁹ Tàko ko, àyi nda ì nǐ àyikya Gĩká ni tà kitswálé nǐle dhi i be, akódhi ni tǎndi dré tà nda ki tadhálé àyi dré ngádra 'á nǐ dhi sè. ²⁰ Angyá ko, kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi, à adré Gĩká ni tà kitswálé nòle mǐ sè bwà ko dhi ki atógyà dóro. Kòdhi adré tǎa dhi, à adré akódhi ni rǐnyí adrélépi kóná vésè kólyá dhi ni atógyà, akódhi ni lídrì Gĩká àdhya ró dhi be, ngá tíí dré bhàle dhi i sè. Asà dhi, mónyá nda i tà àlo ì dré kitswázó àyi ki tàrá ga ásà dhi àko.

²¹ Tàko ko, tágba ì dré Gĩká ni nǐzo be dhi, ì adré akódhi ni lindrì bha ngóro dré kitswálé akódhi dré dhi tíni ko. I adré kpà àwoyà ta drá ko. Be ró dhi, àyi ki tà kisùkisù atsá ína tà tàko ró, ìndì àyi ki tògyá azá atsálé tǐnǐmvá ro. ²² Tágba ì dré adrézó tǎa dhi, àyi tògya ró dhi, ì atsá àyikya móndí azaaza ró. ²³ I tayí Gĩká kitswálépi dràle bwà ko dhi ni mǐlanzǐlanzǐ, adrézó lindrì fe ngá líndrì lǎsú be móndí adrébhá dràle dràdrà dhi i tíni, àrí i tíni, kà'wá i tíni, ìndì kà'wá adrébhá àyi ki se agátì sè dhi i tíni dhi i dré.

²⁴ Dì ásà dhi, Gĩká tayí mónyá nda i adrélé tatsílé swà ro, lovó kònzì àyi ki togó na dhi ki 'obe gò, ì dré adrézó kanyò fe àyi ki tǎndi ki rúbhá i dré àyi kòfalésè. ²⁵ I tayí tà bàti Gĩká àdhya, adrézó tà kǐnzò ro dhi ni ka'í kòdhya. I adré lindrì fe ngá Gĩká dré bhàle dhi i dré, adrézó lǐsámbo 'o ngá nda ki rú sè. Dì, ì adré àyikya lindrì fe Dhya ngá tíí nda ki bhàlepi dhi dré ko. Akódhi nda kitswá rúku sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònnì.

²⁶ Tà nda sè dhi, Gĩká tayí àyi adrélé tatsílé

rúbhá lovó kanyò ro dhi ki bhabe. Di àyi ki tòkó ì tayí àyikya tà tòkó ì dré ànzyà adrélé 'òle àgo íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó tà swà 'o àyi ki rúbhá sè àyi kòfalésè. ²⁷ Kókpà kòdhi tíni, àgo ì tayí àyikya tà àgo ì dré ànzyà adrélé 'òle tòkó íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó rúbhá lovó àtsi ró dhi ki bha àyi kòfalésè àgo ró. Di àgo nda ì adré tà kanyò ro dhi ki 'o àyi kòfalésè gò, ì dré adrézó làgí kitswálépi àyi ki tà swà nda sè dhi ni kisú àyi ki tàndi ì rú.

²⁸ Ì dré Gíká ni nìma gàle rè dhi sè dhi, akódhi tayí àyi adrélé tà kisù wàyá ro, adrézó tà kitswábhá 'òle ko dhi ki 'o. ²⁹ Di ì ga àyikya tà kònzì ki kárá títi dhi ì sè bǐ. Ì ga togó kònzì sè, ngá lovó sè, tà swà sè, lovó kònzì sè, mómódí ki tufuma sè, lawà sè, mómódí ki litima sè, ìndì drìkònzì sè bǐ. Ayi mómódí ki asíkìbhá 'i, ³⁰ mómódí ki rú tabhá kònzì dhi 'i, Gíká ni kàribhá 'i, mómódí ki lindrì bhabhá ko dhi 'i, drìkàdrìbhá 'i, ìndì afàbhá 'i. Ì adré ngbú adrélé tà kònzì twátwa ì dré kitswálé 'òle dhi ki kisù. Ì adré ligílé àyi ki tibhá ì rú. ³¹ Ayi tògyá àko. Ì kitswá adrélé ka'ìle ko. Ayi mómódí ki lovó àko àyi rú. Ì adré kpà mómódí ki kizà bha ko. ³² Ì nǐ tàbvó Gíká dré tàle gyágya kòndhi dóro: Mómódí adrèbhá tà làsú be kònnìni nda ki 'o dhi ì kitswá àyikya dràdrà sè. Di, tágba kònnìni dhi, ì adré ngbà 'í tà nda ki 'o kòdhya ko, ì adré kókpà mómódí adrèbhá tà nda ki 'o dhi ki ka'ì.

2

Mómódí ki tàbvó Gíká dré adrélé tàle gyágya dhi

1 Di ásà dhi, mi adrélépi móndí ki tàbvó ta ni, mi tà àlo mí dré kitswázó ámi tàrá ga ásà dhi àko, gba mí kàdré àdhi 'i ya dhi. Tàko ko, mí kàdré móndí àruka ki tàbvó ta dhi, mí adré tà bha ámi tàndi dri. Angyá ko, mí adré kókpà tà mí dré adrézó àyi ki tàbvó ta ásà nda ki 'o. 2 Mà nì tàle dhi, Gìká adré móndyá adrèbhá tà 'o làsú be kònìni dhi ki tàbvó ta gyägya dhi be. 3 Di, mí kàdré mína àyi ki tàbvó ta gò, mí dré adrézó tà nda ki 'o dhi, mí adré tsì kisùá dhi, mí ni lapá Gìká nì tàbvó tàma sílésè bwà? 4 Kòdhi mí adré tsì Gìká nì togó dóro ìndì vwàvwà ro dré adrélé tadhálé mí dré, dré adrérà'a ámi tà mvo dhi 'á dhi nì ayízè? Mí nì ko tàle dhi, Gìká nì togó dóro nda adré ámi adrì ámi togó ladzá dhi nì dhi?

5 Di, mí dré ámi togó 'òle tombálé dhi sè, ìndì mí dré ámi togó ladzama gàle rè dhi sè dhi, mí adré Gìká nì kombà asé ámi tàndi dri, tsàle kítú dré dra àyi kombà tadházó gò, móndí ki tàbvó tàzo gyägya dhi tú. 6 Tàko ko, Gìká nì tà logó móndí àlo àlo tíí dhi i dré, tà ì dré 'òle dhi i tí.* 7 Móndyá tíí adrèbhá tà dóro 'o landè àko ró, adrézó mìlanzilanzì nda kisúlé lindrì íbe ìndì lídrì kóná vèsè kólyá dhi be dhi i dré dhi, a nì lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì fe kòdhya. 8 Di, móndyá tíí adrèbhá àyi ki tàndi ki tà bha drìdrì, adrèbhá tà bàti ga, adrézó tà kònzi ka'ì dhi i dré dhi, a nì àyi kombà tadhá àyi togóaswa be kòdhya. 9 Kizà i tà kòkóròko be dhi ki adré móndyá tíí adrèbhá tà kònzi 'o dhi i dré. Tà nda ki adré rè zyà Yúdà ànzi i dré gò, adrélé kókpà

* 2:6 2:6 A kònò Longó i 62:13; Tògyakúli 24:12.

móndyá súrú twá ro dhi i dré. ¹⁰ Di, m̃lanz̃lanz̃i, lindri, tà k̃dr̃k̃dr̃i be dhi ki adré móndyá títi adrébhá tà dóro 'o dhi i dré. Tà nda ki adré rè zyà Yúdà ànzi i dré gò, adrélé kókpà móndyá súrú twá ro dhi i dré. ¹¹ Tàko ko, Giká adré ina móndí ki no twátwa ko.

¹² Móndyá títi tátrítrí kúlí Mósè àdhya àko gò ì dré adrézó tàkonzì 'o dhi ki kókpà todrà tátrítrí kúlí nda àko. Móndyá títi tátrítrí kúlí nda zàle gò ì dré adrézó tàkonzì 'o dhi i, Giká ni àyi ki tàbvó ta tátrítrí kúlí nda sè. ¹³ Tàko ko, móndyá adrébhá ngbà 'í tátrítrí kúlí nda ni yi dhi i kitswá atsálé gyàgya Giká m̃lèsè ko. Be ró dhi, móndyá adrébhá tátrítrí kúlí nda ni ka'ì 'òle dhi ki atsá gyàgya akódhi m̃lèsè àyi. ¹⁴ Angyá ko, móndyá súrú twá ro tátrítrí kúlí nda àko dhi ì kàdré tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki 'o àyi ki tàndi i sè dhi, sù ngóro àyi tátrítrí kúlí nda íbe àyi léna dhi tíni, tágba ì dré adrézó tátrítrí kúlí nda àko dhi. ¹⁵ Ì adré tadhá dhi, Giká tisì tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi i àyi ki togó na dre. Ayi ki togó adré kpà tadhá dhi, tà nda kònini. Ayi ki tà kisùkisù adré ngalè àyi ki asíkì 'í yà, kó ngalè àyi ki tàrà ga 'í yà dhi. ¹⁶ Tà nda kòdhi ki ru 'o k̃tú Giká dré dra móndyá títi dhi ki tà lùzu ró dhi ki bvó tàzo Yésu Krísto sè dhi tú, ngóro Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi dré adrélé tàle dhi tíni.

Yúdà ànzi i tátrítrí kúlí be dhi

¹⁷ Mì adrélépi ámi zi Yúdà mvá ro ni, mí adré zakó ámi totó tátrítrí kúlí Mósè àdhya dri, adrélé ámi afà Giká ni tà sè. ¹⁸ Mí adré kisùá dhi, mí ñ

tà Giká dré adrélé lèle à kò'o dhi i be, ìndì mí nǐ
 tà kǐ kòfalé lanzílé tà dóro ka'izo dhi be, mí dré
 tátrítrí kúlí nda nǐ tà àndu ndàle nǐle be dhi sè.
¹⁹ Mí adré kpà kisúá dhi, mí mína mǐ kùdúkùdu
 kǐ drǐ kòlepí 'i, ngádra mǐndí tǐnǐmvá na dhi i
 dré dhi 'i, ²⁰ mǐndí tà nibhá ko dhi kǐ tadhálépi 'i,
 ìndì ànzǐmvá kǐ tadhálépi 'i, mí dré tà bàti kisulé
 tà nǐnǐ be kǐtswálé títí tátrítrí kúlí nda na dhi sè.
²¹ Dǐ mí adrélépi mǐndí àruka kǐ tadhá nǐ, mí
 adré mína ámi tàndí nǐ tadhá ko àdho tà sè? Mǐ
 adrélépi tadhá dhi, à kòkugù ngá ko dhi, mí adré
 mína ngá kugù àdho tà sè? ²² Mǐ adrélépi tàá
 dhi, à kò'o múná tà ko dhi, mí adré mína múná
 tà 'o àdho tà sè? Mǐ adrélépi giká tàko kǐ líndrí
 ga nǐ, mí adré mína ngá giká tàko kǐ tépelò na
 dhi kǐ topá àdho tà sè? ²³ Dǐ mí adrélépi ámi afà
 tátrítrí kúlí nǐ tà sè nǐ, mí adré mína tátrítrí kúlí
 nda nǐ ño, adrézó kanyò fe Giká dré ásà àdho tà
 sè? ²⁴ Ngóro tǐsǐle Giká nǐ Kúlí na dhi tǐni: «Ámi
 kǐ tà sè dhi, mǐndyá súrú twá ro dhi ì adré Giká
 nǐ lodhá.»†

²⁵ Mí dré ámi 'òle lwàle dhi dóro, mí kàdré tà
 tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi kǐ 'o dhi. Dǐ, mí
 kàdré mína tátrítrí kúlí nda nǐ ño dhi, mí atsá
 ngóro mí 'o tá mǐ lwàle ko na tǐni. ²⁶ Dhya àlo
 Yúdà mvá ro ko áyi 'òlepi lwàle ko dhi kàdré tà
 tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi kǐ 'o dhi, Giká nǐ
 zakó tsǐ akódhi nda nǐ no ngóro akódhi 'o tá ì
 lwàle dre na tǐni. ²⁷ Tà bàti ró dhi, dhya áyi 'òlepi
 lwàle ko gò, dré adrézó tátrítrí kúlí 'o dhi nǐ ína tà
 bha mǐ dri. Angyá ko, tágba mí dré adrézó tátrítrí
 kúlí tǐsǐle nda ìbe gò, mí dré ámi 'òzo lwàle dhi,

† 2:24 2:24 A kònò Esáyà 52:5.

mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ño.

²⁸ Tàko ko, dhya adrélépi ngbà 'í áyi 'o sùle ngóro Yúdà mvá tíni tà dré adrélé 'òle rúbhá sè dhi i sè dhi, dhya nda Yúdà mvá 'i bàti ko. Kókpà kòdhi tíni, dhyá ki 'òma lwàle ngbà 'í rúbhá na dhi, dhyá ki lwàma 'i bàti ko. ²⁹ Be ró dhi, dhya adrélépi Yúdà mvá ro áyi togó na dhi ína Yúdà mvá 'i bàti. Dhyá ki 'òma lwàle togó na dhi ína dhyá ki lwàma 'i bàti. Dhya àlo kitswá ngbà 'í áyi 'o lwàle kònini Tirí Lólo ni rinyí sè, tátrítrí kúlí tìsile dhi sè ko. Akódhi nda adré rúku kisú móndí i véna ko. Be ró dhi, adré ína rúku kisú Gìká véna.

3

¹ Di adrema Yúdà mvá ro dhi ni dóro àdho 'i? Di kó, dhyá ki 'òma lwàle dhi ni dóro àdho 'i?

² Tà nda kòdhi i dóro lavúlé látí títí i sè. Drìdrì dhi, Gìká bhà áyi tàndi ni kúlí i Yúdà ànzi nda i drígá. ³ Di, àyi ki àruka i líkí àyikya kúlí nda i ko, i dré adrélé tà ka'ika'i àko dhi sè. Di i dré adrélé tà ka'ika'i àko dhi sè dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Gìká kitswá ína adrélé ka'ile togó wăyi sè ko? ⁴ Tàdzí ko! Gìká adré ngbú ína adrélé tà bàti ta, tágba mónnyá títí dhi i dré adrézó kinzòbhá 'i dhi. Ngóro tìsile Gìká ni Kúlí na dhi tíni:

«Adré leá dhi, mónnyá títí dhi i kònì dhi, tà títí mí dré adrélé tàle dhi i gyăgya, ìndì tàbvó títí mí dré adrélé tàle dhi i gyăgya.»*

⁵ Di, àma ki tà kònzi kàdré Gìká ni tà gyăgya tadhá ngádra 'á dhi, mà ni go tàá ngíni? Mà ni

* 3:4 3:4 A kònò Longó i 51:6.

tsì tàá dhi, Giká gyägya ko, dré adrélé áyi kombà tadhá móndí ì dré dhi sè? (Kòdhi má adré tà ta móndí kya tíni.) ⁶ Tàdzí ko! Tàko ko, kàdré tá kònìni dhi, Giká ni tá kitswá móndyá títi bvò àdhyà kì tàbvó ta ngíni? ⁷ Aruka ni, à ni kitswá lizíá dhi: «Áma tà kinzò ro dhi kàdré Giká ni tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó kpà akódhi ni mĩlanzĩlanzĩ tadhá lavúlé dhi, akódhi adré ò tà bha má dri tàkonzì 'òlepi tíni àdho tà sè?» ⁸ Dì, à kàdré tà kisù kònìni dhi, à ni tá kitswá kpà tàá dhi: «Lè mà kàdré tà kònzi 'o, tà dóro kàtsáró ásà be dhi bvó!» Móndí àruka ì adré àma kì lodhá adrézó tàá dhi, mà adré tà ta kònìni. Tà bàti ró dhi, tà Giká dré dra bhàle àyi nda ì dri dhi kitswá àyi dré.

Móndí gyägya dhi yókódhó

⁹ Dì mà ni go tàá ngíni? Ama Yúdà ànzi ró dhi ì, àma tsì dóro móndyá àruka títi dhi kì lavú? Alomvá ko! Tàko ko, má tadhá ngádra 'á dhi, móndyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ì tàkonzì ni rĩnyí zàle. ¹⁰ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Móndí gyägya dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹¹ Dhya tà nĩlepi bàti dhi yókódhó.

Dhya adrélépi Giká ni nda dhi yókódhó.

¹² Móndyá títi dhi ì alá àyi Giká rú dre.

Ayi títi dhi ì tayí àyi kì togó abíle dre.†

Dhya adrélépi tà dóro 'o dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹³ Ayi kì àwobhálé ngóro mógó ti be ngbo dhi tíni.

† 3:12 3:12 A kònò Longó ì 14:1-3; 53:2-4.

Í adré móndí ki lití àyi ki làdra sè.‡

Nĩ ki kàtrá adré titìle àyi tísè.§

14 Tátrítríkúlí i kúlí aswaaswa íbe dhi ì adré apfòle àyi silésè.*

15 Ayi ki pá adré ràle móndí ki kàrí kutúbe.

16 Í adré tà kizá tayílé kizà be àyi ki láti 'àsè.

17 Í nĩ láti tà kìdríkìdri àdhya ko.†

18 Tirì àyi mi Gìká ni tà sè dhi yókódhó.»‡

19 Mà nĩ be tàle dhi, tà títi tátrítrí kúlí dré adréle tàle dhi i, adré tàá móndyá adrébhá tátrítrí kúlí nda zàle dhi i dré, kitswázó móndyá títi bvò àdhya ki kúlí kíkí, àyi ki tadházó tàkonzìbhá i ró Gìká kandrá dhi bvó. 20 Dì àsà dhi, dhya àlo kitswá atsále gyăgya Gìká kandrá, tátrítrí kúlí 'òma sè ko. Angyá ko, tátrítrí kúlí nda adré tadhá àma dré dhi, àma tàkonzìbhá 'i káyà dhi.

Móndí ki bhàma gyăgya Gìká kandrá àyi ki tà ka'ika'i sè dhi

21 Dì, nyànomvá dhi, Gìká tadhá láti twá tátrítrí kúlí rúsè í dré adrézó móndí ki bha gyăgya í kandrá dhi dre. Tà tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù i 'àsè dhi ì adré láti nda ni tà longó kòdhya. 22 Láti nda, kònìdhi: Gìká adré móndyá títi adrébhá Yésu Krísto ni ka'í dhi ki bha gyăgya í kandrá, àyi ki tà ka'ika'i nda sè. Tàko ko, Gìká m̀l̀ésè dhi, móndí i twátwa ko: 23 àyi títi dhi ì 'o tàkonzì gò, ì dré kitswázó akódhi ni m̀lanzìlanzì sè ko. 24 Dì, Gìká ni togó

‡ 3:13 3:13 A kònò Longó i 5:10. § 3:13 3:13 A kònò Longó i

140:4. * 3:14 3:14 A kònò Longó i 10:7. † 3:17 3:17 A kònò

Esáyà 59:7-8. ‡ 3:18 3:18 A kònò Longó i 36:2.

tani sè dhi, adrè àyi ki bha gyăgya í kandrà àngyá, Yésu Krísto dré àyi ki apalé tàkonzì lésè dhi sè. ²⁵ Giká afè Krísto nda dràle mòbòmà ro, kitswázó mónďyá títi adrèbhá akódhi ni ka'í dhi ki tàkonzì tri akódhi ni kàrí sè dhi bvó. Giká 'o kònini tadházóá dhi, i gyăgya káyà dhi. Tàko ko, akódhi ni togó vwàvwà sè dhi, mvò tá mónďí ki tàkonzì ì dré tá 'òle wáláká dhi i gò, tà nòzo àyi dri ko. ²⁶ 'O tá kònini àyi tà gyăgya tadházó nyànómvá, adrézó kpà tadhá dhi, i gyăgya, ìndì i dhya adrélépi mónďyá títi adrèbhá Yésu ni ka'í dhi ki bha gyăgya dhi 'i.

²⁷ Kàdré di kònini dhi, tà mà dré kitswázó àma ki afà ásà dhi be? Tà àlomvá yókódhó! Tà nda kònini àdho tà sè? Mà dré tatrítrí kúlí 'òle dhi sè? Kóko, be ró dhi, mà dré tà ka'ile dhi sè. ²⁸ Tàko ko, mà adrè tadhá dhi, Giká adrè mónďí ki bha gyăgya ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, tatrítrí kúlí 'òle dhi sè ko. ²⁹ Di Giká ngbà 'í Giká Yúdà ànzi kya 'i? Akódhi kókpà Giká mónďyá sùrú twá ro dhi kya 'i ko? Ayíya, akódhi kókpà Giká mónďyá sùrú twá ro dhi kya 'i. ³⁰ Tàko ko, Giká ngbà 'í àlo kwákwá. Adré mónďí ki bha gyăgya í milésè ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè mónďí sùrú twá ro dhi 'i yà dhi. ³¹ Kòdhi adrè tsì tàà dhi, tà ka'ika'í sè dhi, mà adrè tatrítrí kúlí no tà tàko ró? Tàdzí ko! Be ró dhi, mà adrè tatrítrí kúlí nda ni 'o àyi totó tātà.

4

Abàràrà, dhya bhàle gyăgya akódhi ni tà ka'ika'í sè dhi

¹ Di ásà dhi, mà ni tàá àma ki tábhí Abàráma ni tà sè ngíni? Akódhi nda kisú tá ína àdho tà dóro áyi tà ka'íka'í sè? ² Kònò Abàráma kàtsá tá gyägya Gíká milésè tà dóro í dré 'òle dhi i sè dhi, a ni tá kitswá áyi afà tà nda sè. Di, Gíká kandrà ko. ³ Di, Gíká ni Kúlí adré ína tàá dhi: «Àbàráma ka'í tá Gíká gò, Gíká dré akódhi ni nòzo gyägya akódhi ni tà ka'íka'í nda sè.»*

⁴ Ngóro mà dré nìle be dhi tíni dhi, dhya adrélépi àzì 'o dhi adré làgí kisú ngá fèle àngyá dhi ró ko. Be ró dhi, adré ína làgí kisú ngá kitswálépi àzì nda tí dhi ró. ⁵ Di, dhya adrélépi ína àzì 'o ko gò, adrézó Gíká adrélépi tàkonzìbhá ki bha gyägya dhi ni ka'í dhi, Gíká adré akódhi nda ni no gyägya akódhi ni tà ka'íka'í sè. ⁶ Dàwídi adré kpà tà ta kònìni móndyá Gíká dré adrélé nòle gyägya dhi ki kólénzé ni tà sè. Di, Gíká adré àyi nda ki no gyägya àzì ì dré 'òle dhi i sè ko.

⁷ «Kólénzé móndyá Gíká dré àyi ki tà kónzi ki trizo, ìndì àyi ki tàkonzì ki zùzo dhi i dré!

⁸ Kólénzé dhya Mírì dré kitswázó tàdzì tà bha dríá tàkonzì ni ni tà sè ko dhi dré!»†

⁹ Di kólénzé nda ngbà 'í móndyá àyi ki 'obhá lwàle dhi i dré? Kólénzé nda kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle ko dhi i dré ko? Ngóro mà dré tàle dre dhi tíni: Gíká nò tá Abàráma gyägya akódhi ni tà ka'íka'í sè. ¹⁰ Di, Gíká nò tá akódhi kònìni ángutú? Akódhi ni lwàma àmvolésè, kó ngalè akódhi ni lwàma kandrà? Gíká nò tá akódhi gyägya akódhi ni lwàma kandrà, àmvolásà ko.

* **4:3** 4:3 A kònò Kidhoma 15:6. † **4:8** 4:8 A kònò Longó i 32:1-2.

11 Di Abàráma dré gòzo tà áyi 'òzo lwàle dhi ni kisú ndò. Tà akódhi ni 'òzo lwàle nda tá ngóro àngì adrélépi tadhá dhi, Giká nò tá akódhi gyágya akódhi ni tà ka'ika'í sè, akódhi ni lwàrà ko dhi 'á dhi tíni. Di ásà dhi, Abàráma atsá móndyá títi adrèbhá Giká ni ka'í, di, àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ki atá ro, Giká kònòró kpà àyi nda i gyágya àyi ki tà ka'ika'í sè. ¹² Abàráma kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle gò, ì dré adrézó atsílé àyi ki tà ka'ika'í na ngóro àma ki atá Abàráma dré tá 'òle áyi lwàma kandrà dhi tíni dhi ki atá 'i.

Tà Giká dré lazíle dhi ni kisuma tà ka'ika'í sè dhi

¹³ Giká lazí tá Abàráma i dré toyó ni íbe dhi, ì ni dra bvò wáyi dhi ni kisú tàyilé ro. Di Abàráma kisú tá tà lazíle nda, dré tá tátrítrí kúlí 'òle dhi sè ko. Be ró dhi, kisú tà nda dré tá Giká ni ka'íle gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyágya ásà dhi sè. ¹⁴ Tàko ko, móndyá adrèbhá tátrítrí kúlí lebè dhi ì kàdré tá tà lazíle nda ni kisú àyi dhi, kònò tà ka'ika'í ni tá adré tà tàko 'i, ìndì tà Giká dré lazíle nda ni tá kpà adré tà tàko 'i. ¹⁵ Angyá ko, tátrítrí kúlí adré Giká ni kombà asé móndyá adrèbhá tátrítrí kúlí nda ni tabhì lebèle dhi i dri. Di, àrà tátrítrí kúlí dré adrézó yó dhi 'á dhi, tátrítrí kúlí nda ni ñoma kókpà yókódhó.

¹⁶ Di ásà dhi, à adré tà Giká dré lazíle nda ni kisú tà ka'ika'í sè, ngóro tà Giká dré afèle àngyá áyi togó tani sè dhi ró, tà lazíle nda kàdréro Abàráma ni toyó títi dhi i dré, ngbà 'í àyi adrèbhá tátrítrí kúlí lebè dhi i dré ko, di kókpà àyi adrèbhá Giká ni ka'í Abàráma àdhya tíni dhi

i dré. Akódhi nda àma títi dhi ki atá 'i. ¹⁷ Ngóró Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni: «Má bhà m̀i adrélé sùrú zyandre dhi ki atá ro.»‡ Di Abàràma nda àma ki atá 'i, Gíká akódhi dré ka'ile dhi m̀lèsè. Tàko ko, Gíká nda adré m̀ondyá dràbhá dre dhi ki 'o adrílé, adrézó kpà ngá adrèbhá yó dhi ki 'o adrélé be dhi ǹi.

¹⁸ Abàràma ka'ì tá tà Gíká dré lazilé nda gò, adrézó m̀i bha akódhi véna ásà, tágba tà adrézó m̀i bha ásà dhi dré tá adrézó yó dhi. Di ásà dhi, atsá sùrú zyandre dhi ki atá ro, ngóró tá tàle drá dhi t́ni: «Ámi toyó ki adré zyandre ró.»§ ¹⁹ Tayí tá áyi tà ka'ika'ì nda atsá lé yàya ko, tágba dré nòzoá dhi, áyi kóná tá ànyìanyì nyadhi-nzi, áyi rúbhá tá ànyì dràdrà m̀ile, ìndì áyi tòkó, Sàrà tá kóndó 'i dhi. ²⁰ Tágba kòǹni dhi, tayí tá áyi tà ka'ika'ì nda, adrézó tà kayí í léna tà Gíká dré tá lazilé nda ni tà sè dhi ko. Be ró dhi, atsá tá ína véle r̀inyi ró áyi tà ka'ika'ì na gò, dré Gíká ni rú bhàzo kùle. ²¹ Tàko ko, ka'ì tá bàti tàle dhi, Gíká tá r̀inyí íbe kitswázó tà í dré tá lazilé nda ni 'o. ²² Di akódhi ni tà ka'ika'ì nda sè dhi, «Gíká nò akódhi gyàgya.»

²³ A t́sì kúlí «Gíká nò akódhi gyàgya» kòni i ngbà 'í Abàràma ni tà sè ko. ²⁴ A t́sì kókpà kúlí nda i àma adrèbhá Gíká àma ki Mírì Yésu ni tingálépi dràdrà lésè dhi ni ka'ì gò, Gíká dré adrézó àma ki no gyàgya dhi ki tà sè. ²⁵ Akódhi fè Yésu nda dràle àma ki tàkonzì ki tà sè gò, akódhi ni tingázó dràdrà lésè àma ki bhàzo gyàgya í kandrá dhi bvó.

---

‡ 4:17 4:17 A kònò Kìdhoma 17:5. § 4:18 4:18 A kònò Kìdhoma 15:5.

5

Ama tà k̀dr̀k̀dr̀i íbe àma k̀falé G̀ká be

¹ Di G̀ká dré àma ki bhàle gyăgya í mlésè àma ki tà ka'ika'í sè dhi sè dhi, àma tà k̀dr̀k̀dr̀i íbe àma k̀falé akódhi be, àma ki M̀r̀i Yésu Kr̀sto sè. ² Ama ki tà ka'ika'í nda sè dhi, Kr̀sto nda nz̀i láti àma dré G̀ká ni togó tani kisúzó gò, mà dré adrézó àma ki totó tätä lána. Di mà adré lenzélé, adrézó m̀i bha G̀ká véna akódhi ni mlanzilanzi mà dré dra kisulé dhi ni tà sè.

³ Ngbà 'í kòdhi ko, mà adré kpà lenzélé kizà mà dré adrélé nyàle dhi ki tà sè. Tàko ko, mà ǹi tàle dhi, àma ki kizà nyàma nda adré àma ki 'o adrélé togó tsi dhi be. ⁴ Di àma ki togó tsima nda adré tà àma léna dhi ki tabh̀i atsálé dóro. Ama ki tà tabh̀ima nda adré àma ki 'o adrélé m̀i bha G̀ká véna. ⁵ Di àma ki m̀i bhàma G̀ká véna nda kitswá kanyò fe àma dré ko. Angyá ko, G̀ká kutú áyi lèle gàle àma ki togó na b̀i, T̀r̀i Lólo dré afèle àma dré dhi sè.

⁶ Tàko ko, mà dré tá dhu rè adrérà'a r̀nyí àko dhi 'á dhi, lókyá k̀k̀swá dre dhi, Kr̀sto drà àma, tàkonz̀bhá ki tà sè. ⁷ Dhyá ki fèle dràle m̀ndí àlo gyăgya dhi ni tà sè dhi, tà k̀k̀r̀oko 'i. Aruka ni, à ni kitswá dhyá ki fe dràle m̀ndí àlo dóro dhi ni tà sè. ⁸ Di, G̀ká tadhá ína áyi lèle kàdr̀i àma vélé dhi tà k̀ǹdhi sè: Mà dré tá dhu rè adrérà'a tàkonz̀bhá 'i dhi 'á dhi, Kr̀sto drà àma ki tà sè. ⁹ Di nyànomvá dhi, G̀ká bhà àma gyăgya í mlésè Kr̀sto ni kàrí sè. Di dré 'òle k̀ǹni dhi sè dhi, a ni àma ki apá áyi kombà lésè Kr̀sto nda sè bàti! ¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrérà'a G̀ká ni kàribhá 'i dhi 'á dhi, akódhi amú tá àma

tódhyá í be áyi Mvá ni dràma sè. Di dré àma ki amulé í be kònini dhi sè dhi, a ni àma ki tidrí áyi Mvá nda ni lídrì sè bàti! ¹¹ Di tà nda sè dhi, mà adré lenzélé Gìká kandrà àma ki Mírì Yésu Krísto sè, Gìká dré àma ki amulé tódhyá í be Krísto nda sè dhi sè.

Dràdrà kisuma Adámà ni tà sè dhi, ìndì lídrì kisuma Krísto ni tà sè dhi

¹² Tàkonzì afí tá bvò kònidhi lé móndí àlo, Adámà sè gò, dràdrà dré kpà afízó tàkonzì nda sè. Asà dhi, dràdrà nda atsá tá móndyá títi bvò àdhya i rú, ì dré títi tàkonzì 'òle dhi sè. ¹³ Tàko ko, drìdrì Gìká dré tátírítrí kúlí fèzo dhi kandrà dhi, tàkonzì tá bvò kònidhi lé be. Di, tátírítrí kúlí dré tá adrérà'a yó dhi 'á dhi, Gìká adré tá tà bha móndí i dri ngóro dré kitswálé àyi ki tàkonzì sè dhi tíni ko. ¹⁴ Tágba kònini dhi, kidhólé Adámà ni lókyá 'á atsálé Mósè ni lókyá 'á dhi, móndyá títi bvò àdhya i tá dràdrà ni rìnyí zàle, ndìndì àyi tàkonzì 'obhá Gìká ni tátírítrí kúlí ñozo Adámà àdhya tíni ko dhi i. Adámà nda ni tà adré tá Krísto adrélépi tá alìle dhi ni tà tadhá kòdhya.

¹⁵ Di, tàkonzì Adámà dré tá 'òle nda ína ngóro tà tani Gìká dré afèle áyi togó tani sè dhi tíni ko. Tàko ko, móndí àlo nda ni tàkonzì sè dhi, móndí lìzólìzo dhi ì todrà dre. Di, Gìká tadhá véle áyi togó tani lavúlé, tà tani afèzo gàle móndí lìzólìzo i léna lavúlé, móndí àlo, Yésu Krísto sè. ¹⁶ Kòdhi ìbe dhi, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda ni kùdù ngóro tà tani Gìká dré afèle nda ni kùdù tíni ko. Tàko ko, tàbvó tàma angálépi tàkonzì àlo nda lésè dhi ni tà sè dhi, Gìká adré tá tà bha móndí i dri.

Di, tà tani angálépi tàkonzì zyandre dhi ì lésè nda ni tà sè dhi, Gìká adré mómí ki bha gyägya í kandrá. ¹⁷ Angyá ko, tàkonzì mómí àlo dré 'òle nda sè dhi, dràdrà adré tá òpì nya mómíyá tíí ì dri, mómí àlo nda sè. Di, mómíyá tíí Gìká ni togó tani kisúbhá gò, dré àyi ki bhàzo gyägya dhi ki adrí gò, ì dré vélé adrézó òpì nya lavúlé mómí àlo, Yésu Krísto nda sè.

¹⁸ Di tàkonzì àlo Adámà dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gìká adré tá tà bha mómíyá tíí ì dri. Kókpa kòdhi tíni, tà àlo gyägya Krísto dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gìká adré mómíyá tíí dhi ki bha gyägya í mílèsè, ì kòkisúró lídrì ásà be dhi bvó. ¹⁹ Tàko ko, mómí àlo nda ni ligìma ni tà sè dhi, mómí lízólìzo dhi ì atsá tá tàkonzìbhá ro. Kókpa kòdhi tíni, tà mómí àlo, Krísto dré ka'ile 'òle dhi ni tà sè dhi, mómí lízólìzo dhi ki atsá gyägya Gìká mílèsè.

²⁰ Kàdré di tátítrí kúlí ni tà sè dhi, Gìká fè tá tátítrí kúlí nda mómí ì dré, àyi ki tàkonzì ì kòlìzóró lìle drìdrì. Di, àrà tàkonzì ì dré lízózó dhi 'á dhi, Gìká tadhá vélé àyi togó tani lavúlé.

²¹ Di ásà dhi, ngóro tàkonzì dré tá adrélé òpì nya mómíyá tíí ì dri, ì kòtodràró ásà dhi tíni dhi, nyànomvá dhi, Gìká ni togó tani adré òpì nya àyi dri kònìni, Gìká kòbhàró àyi gyägya í mílèsè gò, ì kòkisúró lídrì kóná vèsè kólyá dhi àma ki Mírì Yésu Krísto sè be dhi bvó.

6

Dràma tàkonzì lésè dhi, ìndì adrema lídrì íbe Krísto na dhi

1 Di mà ni go tàá ngíni? Mà ni tsì go adrélé tàkonzì 'o, Giká kàdréro áyi togó tani bha àma rú lavúlé? 2 Tàdzí ko! Mà drà àmakya tàkonzì lésè dre. Di mà ni go atsilé tàkonzì na ngíningíni ró? 3 Mì nì ko tàle dhi, àma títi bàtísimò dobhá ru amúzó Yésu Krísto be dhi i, mà do bàtísimò nda ru amúzó ába akódhi ni dràma na káyà dhi? 4 Di bàtísimò dòma nda sè dhi, mà drà túmání akódhi be gò àma ki sizo ába, mà kàdríró adrélé lídrì tídhí ro dhi íbe, ngóro Giká Atá dré Krísto ni tingálé dràdrà lésè áyi mĩlanzĩlanzi sè dhi tíni.

5 Di mà dré ru amúlé Krísto be akódhi ni dràma na dhi sè dhi, mà ni kókpà ru amú akódhi be akódhi ni ngangà dràdrà 'ásè dhi na. 6 Tàko ko, mà nì tàle dhi, à tidí tá àma ki lídrì àku túmání Krísto be fa kípakipa dri dhi be, àma ki rúbhá tàkonzì àdhya kòdràró gò, mà kògòró véle adrélé màràbà tàkonzì àdhya i ró ko dhi bvó. 7 Angyá ko, dhya ángùdhi dràlepi dre dhi, à atrì akódhi nda tàkonzì ni rĩnyí lésè dre.

8 Di mà dré dràle túmání Krísto be kònìni dhi sè dhi, mà adré ka'íá dhi, mà ni kókpà adré lídrì íbe túmání akódhi be. 9 Tàko ko, mà nì tàle dhi, Krísto nga dràdrà 'ásè, ìndì kitswá gòle véle dràle ko dhi be, dré adrélé véle dràdrà ni rĩnyí zàle ko dhi sè. 10 Akódhi dré dràzo dhi, drà ngbà 'í vésè àlo kitswále tàkonzì ni rĩnyí lavú dhi bvó. Di lídrì dré adrézó ába dhi, adré ába Giká dré.

11 Kókpà kòdhi tíni, mì kàdré àmi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Giká dré Yésu Krísto na dhi i ró. 12 Di ásà dhi, mì kòtayí tàkonzì adrélé òpì nya àmi ki rúbhá na dhi ko, mì kàdréro lovó kònzi àmi ki

rúbhá kya ki ka'í 'òle ko dhi bvó. ¹³ Mì kòfè àmi ki rúbhá ki kígá i ngóro ngá adrézó tàkonzì 'o ásà dhi i ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki fe Gíká dré, ngóro mónyá adríbhá dràdrà lésè dhi i ró. Mì kàdré kpà àmi ki rúbhá ki kígá ki fe Gíká dré, ngóro ngá adrézó tà gyägya 'o ásà dhi i ró. ¹⁴ Tàko ko, tàkonzì kitswá gòle òpì nya àmi dri ko. Angyá ko, àmi tátrítrí kúlí ni rìnyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Gíká ni togó tani zàle.

Màrábà tà gyägya àdhya i

¹⁵ Kàdré di kònini dhi, mà ni tsì go adrélé tàkonzì 'o, mà dré adrélé véle tátrítrí kúlí zàle ko dhi sè, ìndì mà dré adrélé Gíká ni togó tani zàle dhi sè? Tàdzí ko! ¹⁶ Mì nì ko tàle dhi, mì kàdré àmi ki fe móndí àlo dré ngóro akódhi ni màrábà ro dhi, àmi màrábà móndí mì dré adrézó kúlí ni ni ka'í 'òle nda àdhya 'i dhi? Di mì kàdré tàkonzì ka'í 'òle dhi, mì ni adré màrábà tàkonzì àdhya 'i gò, tàkonzì nda dré àmi ki drìzo lile dràdrà kisú. Di, mì kàdré àmikya Gíká ni kúlí ka'í 'òle dhi, mì ni adré akódhi ni màrábà 'i gò, dré àmi ki bhàzo gyägya í mìlésè. ¹⁷ Di, mà kàdré àwoyà fe Gíká dré! Tàko ko, tágba mì dré tá adrézó màrábà tàkonzì àdhya 'i dhi, mì ka'í àmikya Gíká ni tà tadhále àmi dré dhi 'òle àmi ki togó wáyì sè dre. ¹⁸ Di Gíká atrì àmi tàkonzì ni rìnyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà tà gyägya àdhya i ró.

¹⁹ Má adré tà ta móndí kya tíni kònini, àmi móndí ro dhi ki tà yàyà sè. Wáláká dhi, mì fè tá àmi ki rúbhá adrélé màrábà tàkonzì àdhya i ró gò, mì dré adrézó tatsilé swà ro, adrélé tàkonzì

'o lizo ába drìdrì. Di, nyànomvá dhi, mì kòfè àmi kì rúbhá adrélé màràbà tà gyăgya àdhya i ró, mì kàdréro atsílé togó lólo be Giká kandrà be dhi bvó. ²⁰ Lókyá mì dré tá adrérà'a màràbà tàkonzì àdhya 'i dhi 'á dhi, àmi tá tà gyăgya ni rinyí zàle ko. ²¹ Di, mì kisú tá àmikya àdho tà dóro 'i, tàkonzì mì dré tá 'òle, adrèbhá kanyò fe àmi dré àndrò dhi i sè dhi? Angyá ko, tàkonzì nda ì adrè mómí kì dri lile dràdrà kisú. ²² Di, nyànomvá dhi, Giká atrì àmi tàkonzì ni rinyí lésè gò, mì dré atsázó màràbà Giká àdhya i ró. Di tà dóro mì dré adrélé kisúlé ásà dhi, kònìdhi 'i: Àmi mómí àyi kì febhá adrélé lólo Giká dré dhi 'i, ìndì mì ni lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú. ²³ Tàko ko, làgí tàkonzì àdhya dràdrà 'i. Di, tà tani Giká dré adrélé afèle àyi togó tani sè dhi, lídrì kóná vésè kólyá àma kì Mírì Yésu Kristo na dhi 'i.

7

Ama mómí atrìle tátítrí kúlì ni rinyí lésè dhi 'i

¹ Ama adrúpi i, mì nì àmikya tátítrí kúlì ni tà dóro. Di mì nì tàle dhi, tátítrí kúlì nda rinyí íbe mómí dri, akódhi nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á dhi be. ² Tà nda kòdhi ni tadházó dhi, mì kisù rè tòkó mòle dhi ni tà ká. Tátítrí kúlì adrè tàá dhi, tòkó mòle nda akódhi ni agó ni rinyí zàle, agó nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á. Di, agó nda kòdrà dhi, à adrè tòkó nda ni atrì tátítrí kúlì làmó àdhya lésè. ³ Àsà dhi, akódhi ni agó kàdré dhu rè lídrì íbe gò, dré gòzo agó àzya mo dhi, à adrè akódhi ni zi tòkó zàràbhù ro dhi ró. Di,

akódhi ni agó kòdrà dhi, à adré akódhi ni atrì tátírítrí kúlí nda lésè gò, dré kitswázó atsálé agó àzya ni tòko ró. Akódhi kò'o kònini dhi, akódhi tòkò zàràbhù ro dhi 'i ko.

⁴ Di áma adrúpi i, tà nda kókpà kònini àmi ki tà sè. Mì drà kókpà tátírítrí kúlí lésè Krísto ni dràma sè dre, mì kàtsáró móndí àzya àdhya ró, Krísto ngàlepi dràdrà 'àsè nda àdhya ró, mì kàdréro lò'wa dóro 'a Gìká dré be dhi bvó. ⁵ Tàko ko, mà dré tá adrerà'a lovó kònzi rúbhá àdhya ni rinyí zàle dhi 'á dhi, tátírítrí kúlí nda nzì tá láti lovó kònzi i dré adrezó tà 'o àma ki rúbhá na gò, mà dré adrezó lò'wa kònzi 'a kitswálé dràdrà sè. ⁶ Di, nyànomvá dhi, mà drà àmakya tátírítrí kúlí adrelépi tá àma ki 'i nda lésè gò, àma ki atrizo tátírítrí kúlí nda ni rinyí lésè, mà kàdréro tà 'o Gìká dré láti tídhí Tírí Lólo àdhya sè, láti àku tátírítrí kúlí tisile dhi àdhya sè ko.

Tátírítrí kúlí i tàkonzì be dhi

⁷ Di mà ni go tàá ngíni? Tátírítrí kúlí tàkonzì 'i? Tàdzí ko! Tà bàti ró dhi, tátírítrí kúlí nda 'o tá ma nǎa ngalè tàkonzì àdho 'i ya dhi nì. Tàko ko, tátírítrí kúlí nda kòtà tá dhi «Mí kòbhà móndí ki ngá lovó ko» dhi ko dhi, kònò má kitswá tá nǎa ngalè lovó kònzi bhàma àdho 'i ya dhi ko. ⁸ Di, tátírítrí kúlí nda kònzi láti dre dhi, tàkonzì 'o tá ina lovó kònzi ki kára títi dhi i gàle má léna bǐ. Angyá ko, tátírítrí kúlí nda kàdré tá yó dhi, kònò tàkonzì ni tá adré rinyí àko. ⁹ Wáláká dhi, má adré tá lídrì íbe tátírítrí kúlí àko. Di, tátírítrí kúlí kàtsá má véle dre dhi, tàkonzì atsá tá lídrì ro má léna gò, ¹⁰ má dré mána dràzo. Di má dré nòzoá

dhi, tátrítrí kúlí fèle móndí kì drìzo lile lídrì kisé nda drì ína ma lile dràdrà kisé kòdhya. ¹¹ Tàko ko, tátrítrí kúlí nda sè dhi, tàkonzì kisé tá láti áma litízó gò, dré áma 'òzo dràle. ¹² Tágba kònìni dhi, tátrítrí kúlí nda ína lólo, ìndì tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi i lólo, gyägya, ìndì dóro.

¹³ Di tátrítrí kúlí adrélépi dóro nda 'o tsì ma dràle dhi nì? Tàdzí ko! Be ró dhi, tàkonzì 'o ma dràle tà adrélépi dóro nda sè dhi nì, à kònìró ngalè tàkonzì nì tàndì àdho 'i ya dhi, ìndì tàkonzì nda kàtsáró kònzi lavulé tátrítrí kúlí sè be dhi bvó.

Ru pfùma tàkonzì be dhi

¹⁴ Mà nì tàle dhi, tátrítrí kúlí tà Tirí Lólo àdhya 'i dhi be. Di, ma mána móndí bvò àdhya 'i, ìndì à lagí ma adrélé mārábà ro tàkonzì dré. ¹⁵ Tàko ko, tà má dré adrélé 'òle dhi i, má nì má adré 'òá àdho tà sè ya dhi ko. Angyá ko, má adré tà má dré adrélé lèle 'òle dhi kì 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà má dré gàle gàgà dhi kì 'o kòdhya. ¹⁶ Di má kàdré tà má dré adrélé lèle 'òle ko dhi kì 'o dhi, má adré ka'íá tàle dhi, tátrítrí kúlí dóro káyà dhi. ¹⁷ Di má adré kisé dhi, má adré tà nda kì 'o ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì. ¹⁸ Má nì tàle dhi, tà dóro má léna yókódhó dhi be. Kòdhi adré tàá dhi, tà dóro áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi yókódhó. Tàko ko, ma lovó íbe tò adrézó tà dóro 'o. Di, má kitswá mána tà nda kì 'o bwà ko. ¹⁹ Angyá ko, má adré tà dóro má dré adrélé lèle 'òle dhi kì 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré

mána tà kònzi má dré adrélé lèlè 'òlè ko dhi ki 'o kòdhya. ²⁰ Di má kàdré tà má dré adrélé lèlè 'òlè ko dhi ki 'o dhi, má adré 'òá ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì.

²¹ Di má adré tátírítrí kúlí kònìdhi nì kisú adrérà'a tà 'o má léna: Tágba má kàdré tà dóro le 'òlè yà dhi, má adré ngbà 'í tà kònzi 'o kòdhya.

²² Tàko ko, áma togó na dhi, má adré lenzélé tátírítrí kúlí Gíká àdhya nì tà sè. ²³ Di, má adré mána tátírítrí kúlí àzya kisú adrérà'a tà 'o áma rúbhá na, adrézó ru pfu tátírítrí kúlí má dré ka'ìlè áma tà kisùkisù na dhi be. Tátírítrí kúlí àzya nda adré áma 'i bhàlè tátírítrí kúlí tàkonzì àdhya adrélépi tà 'o áma rúbhá na dhi nì rìnyí zàlè.

²⁴ Adho kizà 'i má dré kònìni nì! Adhi nì kitswá áma apá rúbhá adrélépi áma dri lile dràdrà kisú kònìdhi lésè dhi nì? ²⁵ Má adré àwoyà fe Gíká dré àma ki Mírì Yésu Krísto sè!

Di àsà dhi, áma tà kisùkisù na dhi, ma màrábà Gíká nì tátírítrí kúlí àdhya 'i. Di, áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi, ma mána màrábà tàkonzì nì tátírítrí kúlí àdhya 'i.

8

Atsima Tírí Lólo nì rìnyí sè dhi

¹ Di nyànomvá dhi, tà adrézó tà bha mónnyá adrébhá Yésu Krísto na dhi i dri dhi vélé yókódhó. ² Tàko ko, tátírítrí kúlí Tírí Lólo adrélépi lídrì fe Yésu Krísto na dhi àdhya atrì áma tátírítrí kúlí tàkonzì àdhya ìndì dràdrà àdhya lésè dre. ³ Angyá ko, tátírítrí kúlí Mósè àdhya kitswá tá àma ki tidrí bwà ko, lovó kònzi rúbhá àdhya dré tá tátírítrí kúlí nda nì 'òlè atsálé rìnyí àko dhi sè.

Di, Gĩká 'o tá ína tà àma ki tidrízó dhi nì. Amù áyi tàndi ni Mv́a alìle rúbhá tàkonzì àdhya ni do àmakya tíni, kòfèró i drále tàkonzì ni tà sè. Di ásà dhi, Gĩká bhà tà tàkonzì adrélèpi tá tà 'o móndí ki rúbhá na nda dri, rĩnyí ni ni 'òzo akílé. ⁴ 'O tà nda kònini kitswálé tà gyăgya tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì kò'oró ru kitswálé títi àma adrèbhá atsílé lovó kònzi rúbhá àdhya na ko, di, adrèbhá atsílé Tírí Lólo ni rĩnyí sè dhi i léna.

⁵ Tàko ko, móndyá adrèbhá atsílé lovó kònzi rúbhá àdhya na dhi ì adré ngbà 'í tà lovó kònzi nda dré adrélé lèle dhi ki kisù 'òle kòdhya. Di, móndyá adrèbhá atsílé Tírí Lólo ni rĩnyí sè dhi ì adré àyikya tà Tírí nda dré adrélé lèle dhi ki kisù 'òle kòdhya. ⁶ Angyá ko, adrélé lovó kònzi rúbhá àdhya ni tà kisù dhi adré dhyá ki dri lèle dràdrà kisú. Di, adrélé Tírí ni tà kisù dhi adré ína dhyá ki dri lèle lídrì kisú, tà kìdrìkìdrì be kòdhya. ⁷ Móndyá adrèbhá lovó kònzi rúbhá àdhya ni tà kisù dhi i, kàribhá Gĩká àdhya 'i. Ayi nda ì adré àyi ki bha Gĩká ni tátrítrí kúlí ni rĩnyí zàle ko. Ì kitswá kpà 'òá kònini bwà ko. ⁸ Ayi adrèbhá lovó kònzi rúbhá àdhya ni rĩnyí zàle nda ì kitswá kpà Gĩká ni togó 'o kinílé bwà ko.

⁹ Di, àmi ró dhi, àmi lovó kònzi rúbhá àdhya ni rĩnyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Tírí Lólo ni rĩnyí zàle, Tírí Gĩká àdhya nda kàdré adrélé àmi léna bàti dhi. Dhya àlo kàdré Tírí Krísto àdhya íbe í léna ko dhi, akódhi nda móndí Krísto àdhya 'i ko. ¹⁰ Di Krísto kàdré àmi léna dhi, tágba àmi ki rúbhá dré adrézó lèle dràdrà kisú tàkonzì ni tà sè dhi, àmi lídrì íbe Krísto ni Tírí na, Gĩká dré àmi

ki bhàle gyăgya í mîlésè dhi sè. ¹¹ Dì Gĩká Yésu nì tingálépi dràdrà lésè dhi nì Tírí kàdré adrélé àmi léna dhi, Gĩká Krísto nì tingálépi dràdrà lésè nda nì kókpà lídrì fe àmi ki rúbhá adrébhá dràle dràdrà dhi i dré, áyi Tírí adrélépi àmi léna nda nì rĩnyí sè.

¹² Dì áma adrúpi i, àma màri íbe bàti. Dì, màri nda, tà adrézó atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi 'i ko. ¹³ Tàko ko, mî kàdré atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi, mî nì dràdrà. Dì, mî kàdré àmĩkya àmi ki tàkonzì ki 'o dràle Tírí nì rĩnyí sè dhi, mî nì adré lídrì íbe. ¹⁴ Mòndyá títi Gĩká nì Tírí dré adrélé tidrìle dhi i, Gĩká nì ànzì 'i. ¹⁵ Tàko ko, Tírí mî dré kisúle nda bhà àmi gòle adrélé màrábà ro ko, ìndì adrélé tìri ró ko. Be ró dhi, Tírí mî dré kisúle nda bhà ína àmi adrélé Gĩká nì ànzì i ró. Tírí nda sè dhi, mà adré liyílé Gĩká rú adrézó tàá dhi: «Ábbà! Tátá!» ¹⁶ Tírí nda nì tàndì adré tadhá àma léna dhi, àma Gĩká nì ànzì 'i káyà dhi nì. ¹⁷ Dì mà kàdré Gĩká nì ànzì 'i dhi, mà nì tà dré lazíle áyi ànzì i dré dhi nì kisú tàyílé ro. Mà nì tà nda nì kisú tùmání Krísto be, mà kàdré kizà ka'ì nyàle tùmání akódhi be dhi. Tàko ko, mà kàdré kizà ka'ì nyàle tùmání Krísto be dhi, mà nì kókpà mîlanzìlanzì kisú tùmání ába.

Mìlanzìlanzì adrélépi aìle dhi

¹⁸ Dì má adré kisúá dhi, kizà mà dré adrélé nyàle nyànomvá dhi ì kitswá àyĩkya mîlanzìlanzì Gĩká dré dra tadhále àma dré dhi sè ko. ¹⁹ Tàko ko, ngá títi Gĩká dré bhàle dhi ì adré lókyá dré dra áyi ànzì ki 'òzo apfòle dhi nì letè lovó sè. ²⁰ Angyá ko, Gĩká bhà ngá títi í dré tá bhàle nda

i adrélé tà tàko ni rinyí zàle, tágba ngá nda ì dré tá lèzoá kàdré kònìni ko dhi. Di, Gìká lè tá ína tà nda kàdré kònìni. Tágba kònìni dhi, à adré mì bha Gìká véna, ²¹ akódhi kàtriró ngá nda ì àyi ki nwanwà ni rinyí lésè, ì kàdréro ngá trile mĩlanzilanzì ro Gìká ni ànzi kya tíni dhi ì ró. ²² Di mà nĩ tàle dhi, ngá títi Gìká dré bhàle nda ì adré tongolé, adrézó kizà nya ngóro tòkó adrélépi 'òle tìle dhi àdhya tíni, atsálé nyànomvá kònìdhi dhi be. ²³ Di, ngbà 'í ngá nda 'i ko, àma adrébhá Tírí Lólo íbe ngóro ngadrì Gìká dré afèle dhi ró dhi ì, mà adré kókpà tongolé àma léna, adrézó kítú Gìká dré dra àma ki tadházó áyi ànzi ì ró dhi ni letè lovó sè. Kítú nda tú dhi, Gìká ni àma ki apá àma ki rúbhá íbe títi. ²⁴ Mà dré adrélé mì bha Gìká véna kònìni dhi sè dhi, akódhi tidrí àma dre. Di, à kàdré mì bha ngá adrélé nòle mì sè dhi ni tà sè dhi, kòdhi mì bhàma 'i bàti ko. Adhi adré mì bha ngá í dré kisúlé dre dhi ni tà sè dhi ni? ²⁵ Di, mà kàdré mì bha tà mà dré rè kisúlé ko dhi sè dhi, mà adré letèá togó vwàvwà sè.

²⁶ Kókpà kòdhi tíni, Tírí Lólo adré àma ki ledé àma ki tà yàya sè. Tàko ko, mà nĩ tà zìle Gìká tí ngóro dré kitswálé dhi tíni ko. Di, Tírí nda ni tàndi adré ína tà zi Gìká tí àma dré, adrézó tongolé tongotongo kitswázó tà ni ni ta kúlí sè bwà ko dhi ì sè. ²⁷ Di Gìká adrélépi àma ki togó ki tabhì dhi, nĩ tà Tírí nda dré adrélé lèle zìle í tí dhi ì be. Tàko ko, Tírí nda adré tà zi Gìká tí akódhi ni mónnyá lólo ì dré, ngóro Gìká dré adrélé lèle dhi tíni.

²⁸ Mà nĩ kpà tàle dhi, Gìká adré tà títi dhi ki 'o ru amú adrélé dóro mónnyá títi adrébhá áyi

le, dré azilé ngóró í dré kisùle 'òle drìdrì dhi tíni dhi i dré dhi be. ²⁹ Tàko ko, móndyá Giká dré tá nìle drìdrì móndyá ína ró dhi i, akódhi zì tá kpà àyi kitswálé atsálé ngóró áyi Mváagó tíni, akódhi nda kàdréro Mvá kàyo ró áyi adrúpi zyandre dhi i kòfalé be dhi bvó. ³⁰ Di àyi Giká dré tá zìle drìdrì nda i, azi kókpà àyi. Ayi akódhi dré tá azilé nda i, bhà kókpà àyi gyägya í m̀lèsè. Ayi akódhi dré tá bhàle gyägya í m̀lèsè nda i, 'o kókpà áyi m̀lanzìlanzì kisú.

Giká ni lèle kàdrì àma vélé Yésu Krísto na dhi

³¹ Di tà nda kòdhi i sè dhi, mà ni go tàá ngíni? Giká kàdré àma dré dhi, àdhi ni kitswá ru pfu àma íbe dhi nì? ³² Tàko ko, akódhi apá áyi tándi ni Mvá dràdrà lésè ko. Be ró dhi, fè ína akódhi nda dràle àma títi dhi ki tà sè. Kò'o kònini 'í dhi, a ni kókpà tà títi dhi ki afè àma dré áyi togó tani sè, ngóró dré áyi Mvá ni afèle àma dré dhi tíni. ³³ Adhi ni kitswá móndyá Giká dré zìle dhi ki asíkì dhi nì? Giká adré àyi nda ki bha gyägya í m̀lèsè dhi nì! ³⁴ Adhi ni di kitswá tà bha àyi nda i dri dhi nì? Yésu Krísto drà àma ki tà sè nì! Lavúlé dhi, akódhi nga dràdrà 'ásè gò, dré adrézó Giká ni dríagó lésè, adréle tà zi tíá àma dré! ³⁵ Adhi ni di kitswá àma ki kòfalé lanzi lèle Krísto àdhya be dhi nì? Kizà 'i yà, tà kòkòròko 'i yà, m̀ pfopfò 'i yà, tàbirí 'i yà, adréle bvólíli ro dhi 'i yà, adréle ànyi dràdrà mìle dhi 'i yà, kó ngalè dràdrà 'i yà dhi ni kitswá tsì 'òá dhi nì? ³⁶ Ngóró Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tíni:

«Ámi tà sè dhi, àma ànyi dràdrà mìle lókyá títi i sè.

A adré àma ki no ngóro kábilígyà adrélé 'òle tililé dhi i tíni.»*

³⁷ Dì, tà nda kòdhi tíí dhi i sè dhi, àma àmakya mómíí tà lavúbhá lavúlavú Krísto àma ki lèlèpi dhi sè dhi 'i. ³⁸ Tàko ko, má adré ka'íá bàti tàle dhi, tà àlo kítswá àma ki kòfalé lanzí lèlè Gíká àdhyà be bwà ko, kàdré gba dràdrà 'i yà, lídrì 'i yà, ángéló 'i 'i yà, tírì kònzì ópí kàdrì ro ìndì rìnyi ró dhi i 'i yà, lókyá ándrò kònìdhi 'i yà, lókyá adrélépi alìle dhi 'i yà, ³⁹ rìnyí kurú na dhi 'i yà, kó ngalè rìnyí bvò àndúna dhi 'i yà dhi. Bàti, ngá tíí Gíká dré bhàle dhi ki àlo kítswá ína àma ki kòfalé lanzí lèlè Gíká dré tadhálé àma dré àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi be bwà ko.

9

Gíká i mómnyá dré zìle dhi íbe dhi

¹ Má adré tà bàti ta Krísto na. Má adré kínzò ta ko. Tírì Lólo adrélépi áma togó na dhi adré tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti 'i: ²⁻³ Áma togó adré kizà nya, adrézó kpà lanzìle áma sùrú, Yúdà ànzì ki tà sè landè àko ró. Má mílèsè dhi, dóro ni tá áma tàndì ni tatrílé gò, àma ki kòfalé lanzízó Krísto be dhi, áma sùrú nda ì kòkítswá tá adrílé ásà dhi. ⁴ Angyá ko, àyi nda i Ìsèrèlè ànzì 'i. Gíká bhà tá àyi adrélé áyi ànzì i ró gò, áyi mílantzìlanzì tadházó àyi dré. Bhà tá tà twátwa ru yìzo àyi íbe dhi i. Fè tá kpà àyi dré áyi tatrítrí kúlí, túmání tà adrézó áyi lindrì bha dhi íbe, ìndì áyi lazikúlí íbe. ⁵ Àyi ki tábhí i Abàràma 'i, Ìsákà 'i, ìndì Yàkóbhò 'i. Kòdhi íbe

* **8:36** 8:36 A kònò Longó i 44:23.

dhi, Krísto ni tàndi apfò tá mómndí ro àyi ki sùrú lésè. Krísto nda, Giká adrelépi tà títi dhi i dríle, ìndi kitswálépi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi 'i! Kàdré kònini!

⁶ Kòdhi adré lèá ko tàle dhi, Giká 'o tà í dré tá lazilé àyi ki tà sè dhi ko dhi. Tàko ko, mómndyá títi angábhá Ìsèrélè ni sùrú lésè dhi i, Ìsèrélè ànzi 'i bàti ko. ⁷ Kókpa kòdhi tíni, mómndyá títi angábhá Abàramà ni sùrú lésè dhi i, akódhi ni ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, Giká tà tá Abàramà dré dhi: «À ni ngbà 'í Ìsákà ni ànzi ki zi ámi ànzi i ró dhi kòdha.»* ⁸ Kòdhi adré tàá dhi, ànzi tile rúbhá sè dhi i Giká ni ànzi 'i ko. Be ró dhi, Giká adré ngbà 'í ànzi tile àyi lazikúlí sè dhi ki no àyi ànzi i ró dhi kòdha. ⁹ Tàko ko, Giká lazí tá tà nda kúlí kòni i sè: «Lókyá kòkitswá dre dhi, má ni agò gò, Sàrà dré mváago tizo.»†

¹⁰ Ngbà 'í kòdhi ko, ànziàgo rĩ Rèbékà dré tile dhi ki atá tá agò àlo, àma ki tábhí Ìsákà 'i. ¹¹⁻¹² Di, ànzimvá nda ki tirà ko, ìndi ì dré rè tà dóro 'i yà, kó ngalè tà kònzi 'i yà dhi ki 'orà ko dhi 'á dhi, Giká tà tá ína Rèbékà dré dhi: «Mvá kàyo ni tà 'o mvá tugu dré akódhi ni māràbà tíni.»‡ Kòdhi adré tadhá dhi, Giká adré mómndí ki zi ngóro dré kisùle 'òle drìdrì dhi tíni. Akódhi ni tàndi dha adrelépi mómndí ki azí dhi 'i. Di, adré àyi ki azí tà dóro ì dré adrelé 'òle dhi ki tà sè ko. ¹³ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrelé tàle dhi tíni: «Má lè Yàkòbhò kòdha. Di, má gà mána Èsàwù rè.»§

* **9:7** 9:7 A kònò Kìdhoma 21:12. † **9:9** 9:9 A kònò Kìdhoma 18:10. ‡ **9:11-12** 9:11-12 A kònò Kìdhoma 25:23. § **9:13** 9:13 A kònò Máláki 1:2-3.

14 Di mà ni gò tàá ngíni? Giká tsì gyägya ko? Tàdzí ko! 15 Tàko ko, akódhi tà Mósè dré dhi: «Má ni dhya ángùdhi má dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha.

Má ni kpà áma togó dóro tadhá dhya ángùdhi má dré adrézó lèá tadhálé drá dhi dré.»*

16 Di ásà dhi, tà kàdrì dhi, tà móndí ì dré adrélé lèle 'òle dhi 'i ko, ìndì tà ì dré adrélé 'òle àyi kì rìnyí sè dhi 'i ko. Tà kàdrì lavulé dhi, ngbà 'í Giká ni togó dóro dré adrélé tadhálé dhya ángùdhi dré adrézó lèá tadhálé drá dhi dré dhi 'i. 17 Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè tàá Fàráwò, ópí kàdrì Èzèpétò àdhyà ni tà sè dhi: «Má bhà mì ópí kàdrì ro tà kòdhi sè, má kòtadháró áma rìnyí mí rú, à kòbhàró áma rú kùle bvò wáyi 'ásè be dhi bvò.»†

18 Di ásà dhi, Giká adrè dhya ángùdhi dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Adrè kpà dhya ángùdhi dré adrézó togó ni ni le 'òle tombálé dhi ni togó 'o tombálé.

Giká ni kombà i akódhi ni togó tani be dhi

19 Di àruka ni, àmì kì àlo ni kitswá lizíá má tí dhi: «Kàdré di kònìni dhi, Giká adrè tà bha móndí ì dri àdho tà sè? Tàko ko, àdhi ni kitswá ligílé tà dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi nì?» 20 Di, mì móndí ro ni, mì tá àdhi 'i, adrélé tà kayí Giká tí ni? Ngá ledélé dhi adrè tsì lizíá dhya áyi ledélépi dhi tí dhi: «Mí ledé ma làsú be kònìni àdho tà sè» ya dhi?‡ 21 Dhya adrélépi lèdrí ru dhi tsì rìnyí íbe adrézó lèdrí nda kì ru ngóro dré adrélé lèle dhi tíni ko? Akódhi kitswá tsì kìnì àlo sè lèdrí àlo ru

* 9:15 9:15 A kònò Pfhòma 33:19. † 9:17 9:17 A kònò Pfhòma 9:16. ‡ 9:20 9:20 A kònò Esáyà 29:16; 45:9.

tà kàdrì 'òzo ásà, gòzo lèdrì àzuya ru tà tàko 'òzo ásà dhi ko?

²² Kókpà kòdhi tìni, Gìká lè tá áyi kombà tadhálé, áyi rìnyí 'òzo móndyá títí dhi i dré nòle. Dì, mvò tá ína móndyá í dré tá bhàle kitswálé lile dràdrà kisú dhi ki tà áyi togó vwàvwà sè, ²³ kitswázó áyi mìlanzilanzì kàdrì dhi ni tadhá móndyá í dré tá bhàle kitswálé áyi mìlanzilanzì kisú áyi togó dóro sè dhi i dré. ²⁴ Ama kókpà móndyá dré azilé nda i kòfalé be. Dì, akódhi azí àma ngbà 'í Yúdà ànzì i kòfalésè ko. Azí kókpà àma móndyá sùrú twá ro dhi i kòfalésè. ²⁵ Ngóro dré adrélé tàle búkù Oséyà àdhya na dhi tìni:

«Má ni móndyá adrèbhá tá mána ró ko dhi ki zi móndyá mána i ró.

Má ni sùrú má dré tá lèle ko dhi ni zi sùrú má dré lèle tò dhi ró. §

²⁶ Arà tá tàzoá àyi dré dhi <Ami móndyá mána 'i ko> dhi 'á dhi,

à ni àyi ki zi Gìká lídrì ro dhi ni ànzì i ró.»*

²⁷ Dì, Isèrelè ànzì ki tà sè dhi, pròfètà Èsáyà yo tá kúlí tàzoá dhi:

«Tágba Isèrelè ànzì i dré lizózó ngóro sínyí yìandre mìle dhi tìni dhi, ngbà 'í àyi ki àmbí ki adrí nì.

²⁸ Tàko ko, Mírì ni kúlí í dré lazilé bvò kònìdhi ni tà dri dhi ni 'o mbèlè kitswálé títí.»†

²⁹ Ngóro Èsáyà dré tá longolé drìdrì dhi tìni:

«Mírì rìnyí líyí ro dhi kòtayí tá ànzì ki àmbí àma dré ko dhi,

§ 9:25 9:25 A kònò Oséyà 2:25. * 9:26 9:26 A kònò Oséyà 2:1.

† 9:28 9:28 A kònò Èsáyà 10:22-23.

kònò àma ki tà atsa tá ngóro mónnyá Sòdómà ì lèsè Gòmóra be dhi kya tíni dre.»‡

Ìsèrelè ànzi ì ka'ì ko

³⁰ Dì mà nì go tàá ngíni? Mónnyá sùrú twá ro adrébhá tá àyi ki nda bhàle gyägya Gìká mìlèsè ko dhi, ì atsa àyikya gyägya akódhi mìlèsè àyi ki tà ka'ika'ì sè. ³¹ Dì, Ìsèrelè ànzi adrébhá tá àyi ki nda bhàle gyägya Gìká mìlèsè tátírítrí kúlí sè dhi, ì atsa àyikya gyägya akódhi mìlèsè ko. ³² Adho tà sè? Tàko ko, ì ndà láti atsázó gyägya akódhi mìlèsè àyi ki tà ka'ika'ì sè ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya láti atsázó gyägya tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè. Dì ásà dhi, ì tisi àyi ki pá kírà adrélépi móndí ki tokpó ledhélé dhi rú. ³³ Ngóro Gìká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Mì nò rè ká! Má bhà Sìyónà na kírà adrélépi móndí ki tokpó dhi, kírà adrélépi móndí ki 'o ledhélé dhi. Dì dhya ángudhi adrélépi kírà nda nì ka'ì dhi, kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»§

10

¹ Ama adrúpi ì, má adré Gìká nì ti lizí togó wáyi sè, adrézó ngòle akódhi rú Ìsèrelè ànzi ki tà sè, akódhi kòtidríró àyi be dhi bvó. ² Tàko ko, má kitswá tàá àyi nda ki tà sè dhi, àyi ki togó àtsi ró Gìká nì tà sè bàti. Dì, àyi ki togó àtsi ró nda adré ína áyi totó tà bàti nìma dri ko. ³ Angyá ko, ì nì láti Gìká dré adrézó móndí ki bha gyägya

‡ 9:29 9:29 A kònò Èsáyà 1:9. § 9:33 9:33 A kònò Èsáyà 8:14-15; 28:16.

í kandrá dhi ko. † ka'í kpà Gíká nì láti nda nì lebèle ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya àyi kì tàndì kì láti atsázó gyägya Gíká kandrá dhi kòdhyá. ⁴ Dì, Krísto 'o ína tà Gíká dré tatrítrí kúlí fèzo ásà dhi kitswálé títi, kitswálé mónnyá títi adrèbhá àyi ka'í dhi ì kàtsáró gyägya Gíká kandrá be dhi bvó.

Tà adrézó móndí kì tídrí àyi kì tà ka'íka'í sè dhi

⁵ Kàdré atsama gyägya tatrítrí kúlí 'òma sè dhi nì tà sè dhi, Mósè tisi tá kònìni: «Dhya adrélépi tà títi tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi kì 'o dhi nì adrí tà nda ì sè.»* ⁶ Dì, kàdré ína atsama gyägya Gíká kandrá tà ka'íka'í sè dhi nì tà sè dhi, Gíká nì Kúlí adrè tàá kònìni: «Mí kòtà ámi togó na dhi, àdhi nì mba bhù na nì ya dhi ko.»† (Kòdhi adrè tàá dhi, àdhi nì mba Krísto nì 'o asilé bvò dri dhi nì.) ⁷ «Mí kòtà kpà dhi, àdhi nì si bvò àndúna nì ya dhi ko.»‡ (Kòdhi adrè tàá dhi, àdhi nì si Krísto nì tingá dràdrà lésè dhi nì.) ⁸ Dì, Gíká nì Kúlí adrè ína tàá dhi: «Kúlí ànyi mí làga. Kúlí nda mí tí ìndì ámi togó na.»§ Kúlí nda kúlí tà ka'íka'í àdhyá mà dré adrélé longolé kònìdhi 'i: ⁹ Mí kòtà ámi ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, mí dré ka'izoá ámi togó na tàle dhi, Gíká tingá akódhi dràdrà lésè dhi, mí nì adrí. ¹⁰ Tàko ko, à adrè Yésu nì ka'í togó sè gò, Gíká dré adrézó dhyá kì bha gyägya í kandrá. À adrè kpà tàá ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, Gíká dré adrézó dhyá kì tídrí. ¹¹ Ngóró Gíká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Dhya ángùdhi

* **10:5** 10:5 A kònò Lèvítikè 18:5. † **10:6** 10:6 A kònò Dùtèrònómè 30:13. ‡ **10:7** 10:7 A kònò Dùtèrònómè 30:13.

§ **10:8** 10:8 A kònò Dùtèrònómè 30:14.

adrélépi akódhi ni ka'í dhi kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»* ¹² Angyá ko, Yúdà ànzi i móndyá súrú twá ro dhi íbe dhi i twátwa ko. Mírì àlo kwákwá dhi àyi títi nda ki Mírì 'í. Akódhi nda adré tà tani fe gàle móndyá títi adrèbhá liyílé í rú dhi i léna. ¹³ Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi liyílé Mírì rú dhi ni adrí.»†

¹⁴ Di, ì ni kitswá liyílé Mírì rú ngíni, ì kòka'í rè akódhi ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni ka'í ngíni, ì kòyi rè akódhi ni tà ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni tà yi ngíni, móndí àruka ì kòlongó rè akódhi ni rúbí àyi dré ko dhi? ¹⁵ Ayi nda ki kitswá kpà akódhi ni rúbí longó ngíni, à kòmù rè àyi rúbí nda ni longó ko dhi? Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Mì nò rè ngalè dhya adrèbhá alìle rúbí tani longó dhi ki pá avé tò ngíni ya dhi ká!»‡

¹⁶ Di, Ìsèrèlè ànzi Rúbí Tani yibhá dhi i kòfalé dhi, àyi títi dhi ì ka'í àyikya Rúbí nda ko. Tàko ko, profétà Èsáyà tà dhi: «Mírì, àdhi ka'í rúbí mà dré longolé dhi nì?»§ ¹⁷ Di àsà dhi, à adré rúbí nda ni ka'í, rúbí nda ni yìma sè. À adré kpà rúbí nda ni yi, Krísto ni kúlí longoma sè. ¹⁸ Má adré di liziá dhi: Ìsèrèlè ànzi ì yi tsì rúbí nda ko? Kònini ko, ì yi 'í. Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Móndí ki kúlí la'ú bvò wăyi 'ásè.

Ayi ki kúlí tsa byá bvò ni kùdù na.»*

* **10:11** 10:11 A kònò Èsáyà 28:16. † **10:13** 10:13 A kònò Yòwélè

3:5. ‡ **10:15** 10:15 A kònò Èsáyà 52:7. § **10:16** 10:16 A kònò

Èsáyà 53:1. * **10:18** 10:18 A kònò Longó i 19:5.

19 Di, má adré gòle lizíá dhi: Ìsèrélè ànzì nda ì nǐ tsǐ rúbí nda nǐ àndu ko? Ì nǐ 'í. Drìdrì dhi, Mósè longó tá Gìká nǐ kúlí kònìni:

«Má nǐ àmi kí 'o lovó kònzì bha sùrú adrèbhá bàti ró ko dhi ì rú.

Má nǐ àmi kí togó 'o aswálé sùrú twá adrèbhá tà nǐnǐ àko dhi ì rú.»†

20 Kòdhi íbe dhi, Esáyà longó tá Gìká nǐ kúlí tirì àko kònìni:

«Má tayí ma mónnyá adrèbhá tá áma nda ko dhi ì dré kisulé.

Má tadhá ma mónnyá adrèbhá tá tà zi má tí ko dhi ì dré.»‡

21 Di, kàdré ína Ìsèrélè ànzì kí tà sè dhi, Esáyà tà kpà dhi:

«Kìdhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, má kídzì áma drígá

mónnyá adrèbhá liglé má rú, adrézó áma kúlí ga rè dhi ì véna.»§

11

Gìká gà rè Ìsèrélè ànzì ì ko

1 Má adré di lizíá dhi: Gìká gà ína áyi mónnyá ì dre? Tàdzí ko! Tàko ko, áma tàndi, ma Ìsèrélè mvá 'í. Má angá mána Abàràma nǐ sùrú lésè, ìndì Bènyàminà nǐ sùrú lésè. 2 Gìká gà áyi mónnyá ì dré tá zìle drìdrì dhi ì rè ko. Mì nǐ tà Gìká nǐ Kúlí dré adrélé tàle pròfètà Elíyà nǐ tà sè dhi ko? Elíyà nda ngo tá Gìká rú Ìsèrélè ànzì kí tà sè kònìni: 3 «Mírì, ì tupfú ámi pròfètà ì todràle dre.

† 10:19 10:19 A kònò Dùtèrònómè 32:21. ‡ 10:20 10:20 A kònò Esáyà 65:1. § 10:21 10:21 A kònò Esáyà 65:2.

Ɔ awú kpà ámi àlètárì ì dre. Di tayí ngbà 'í ma kalóma. Ɔ adré kpà láti nda áma pfùzo dràle.»*

⁴ Di, Gĩká logó tá kúlí akódhi dré ngíni? Logó tá kònìni: «Mi kalóma ko. Tàko ko, má líkí má dré àgo ngulù-nzi-dri-rĩ àyi kì kórókó titìbhá Bálà kandrà ko dhi ì kòdhya.»† ⁵ Di ándrò kònìdhi, tà nda kókpà kònìni. Tayí rè Ɔsèrélè ànzi kì àmbí Gĩká dré zìle áyi togó tani sè dhi ì. ⁶ Di Gĩká kòzì àyi nda ì áyi togó tani sè 'í dhi, kòdhi adré tadhá dhi, zì àyi tà doro ì dré 'òle dhi ì sè ko. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò Gĩká ni togó tani ni tá adré tà dré adréle fèle àngyá dhi 'i ko.

⁷ Tà nda kòdhi ì adré tàà dhi, tà Ɔsèrélè ànzi ì dré adréle ndàle àyi kì togó wáyì sè dhi, ì kisú ko. Ngbà 'í àyi Gĩká dré zìle dhi ì kisú tà nda àyi. Di, àyi kì àruka títi dhi kì togó atsa ína tòmbátòmba. ⁸ Ngóro tisìle Gĩká ni Kúlí na dhi tìni:

«Gĩká 'o àyi kì tà kisùkisù atsalé tìnìmvá ro, àyi kì mì dròzo, ì kàdréro ngá no ko gò, àyi kì bíbhále tabhózó, ì kàdréro tà yi ko atsalé ándrò kònìdhi.»‡

⁹ Dàwídì tà kpà dhi:

«Lè àyi kì gwányá ì kàtsá tà adrélépi àyi kì 'o la'ìle bã sílé dhi ró, tà adrélépi àyi kì 'o ledhélé dhi ró, ìndì tà adrézó tà ño àyi dri àyi kì tàkonzì sè dhi ró.

¹⁰ Lè àyi kì mì kàní, ì kàdréro ngá no ko, ìndì àyi kì àmvò kàdré atrulé nyo.»§

* **11:3** 11:3 A kònò 1 Opi ì 19:10, 14. † **11:4** 11:4 A kònò 1 Opi ì 19:18. ‡ **11:8** 11:8 A kònò Dùtèrònómè 29:3; Esáya 6:10; 29:10.

§ **11:10** 11:10 A kònò Longó ì 69:23-24.

11 Má adré di liziá dhi: Isèrelè ànzi ì kòdhe kònìni dhi, ì dhe kònìni nyo? Tàdzi ko! Be ró dhi, àyi ki tàkonzì ki tà sè dhi, Gìká nzi ìna láti mónyá súrú twá ro dhi ì dré adrízó, kitswázó Isèrelè ànzi nda ki 'o lovó kónzi bha mónyá súrú twá ro nda ì rú. 12 Di Isèrelè ànzi ki tàkonzì sè dhi, Gìká fè tà tani gale mónyá títi bvò àdhya ì dré. Isèrelè ànzi nda ki dhèma sè dhi, Gìká fè tà tani gale mónyá súrú twá ro dhi ì dré. Kàdré di kònìni dhi, Isèrelè ànzi nda ki kònì dra agò Gìká véle dhi, akódhi ni tà tani fe gale àyi dré lavúlé!

Mónyá súrú twá ro dhi ki tidrima

13 Ami súrú twá ro ni ì, má adré nyànomvá tà ta àmi dré. Gìká bhà ma adrelé àpòstolò ro àmi, mónyá súrú twá ro dhi ì véna. Má adré di áma àzi nda ni tà bha kuru. 14 Aruka ni, àzi nda sè dhi, má ni kitswá áma tàndi ni súrú ki 'o lovó kónzi bha àmi, mónyá súrú twá ro dhi ì rú, kitswázó àyi ki àruka ki tidrí ásà dhi bvó. 15 Tàko ko, Isèrelè ànzi nda ki gàma sè dhi, Gìká 'o mónyá àruka títi bvò àdhya ì ru amú tódhyá í be. Di kònì dra go Isèrelè ànzi nda ki ka'ì dhi, a ni lídrì fe àyi adrébhá ngóro móndí dràbhá dre dhi ì tíni nda ì dré! 16 Ngóro mì dré nìle be dhi tíni dhi, mápà ni kigá adrelé fèle drìdrì Gìká dré dhi kàdré lólo dhi, mápà wáyi nda kókpa lólo. Fa kómvo kàdré lólo dhi, fa nda ni kólá ì kókpa lólo.

17 Isèrelè ànzi ì ngóro òlívè fa, Gìká dré kólá ni ki àruka ki togázó dhi tíni. Ami súrú twá ro ni ì, àmi ngóro òlívè fa twá apfòlepi mbì na, Gìká dré kólá ni ki adózó 'òle tìle òlívè fa tàndi nda rú dhi tíni. Di nyànomvá dhi, mì adré kpà òlívè

fa nda ni sú adrélépi apfòle kómvo ni lésè dhi ni kisú. ¹⁸ Di, lè m̀ kàdré àmi ki afà, Gĩká dré àmi ki 'òle tìle kólá togálé nda ki àrà 'a dhi sè ko. Di, m̀ kàdré àmi ki afà dhi, lè m̀ kònì tàle dhi, m̀ adré fa kómvo 'o ru totó dhi àmi ko. Be ró dhi, fa kómvo nda adré ína àmi ki 'o ru totó dhi nì. ¹⁹ Aruka ni, m̀ ni tàá dhi: «Gĩká togá kólá nda i, àma ki 'òzo tìle àyi ki àrà 'a dhi bvó.» ²⁰ Kòdhi bàti. Di, Gĩká togá àyi nda i, i dré tá adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè. Ami ró dhi, m̀ adré àmikya àmi ki totó àmi ki tà ka'ika'í sè. M̀ kàdré di drìkàdrì ro tà nda sè ko. Be ró dhi, m̀ kàdré àmikya tìri ró. ²¹ Tàko ko, Gĩká kòtogá Ìsèrèlè ànzi adrébhá tá kólá tàndi ró nda i kònìni dhi, m̀ kònò dóro, kòtogáro kókpà àmi àyi tìni ko dhi bvó.

²² Di m̀ kisù rè Gĩká ni togó dóro ni tà, akódhi ni kombà be dhi ká. Akódhi adré àyi kombà tadhá mónyá ledhébhá dhi i dré. Di, adré ína àyi togó dóro tadhá àmi dré, m̀ kògò adrélé tròle akódhi ni togó dóro nda rú dhi. Di, m̀ kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni kókpà àmi ki togá ngóro kólá àruka nda i tìni. ²³ Di Ìsèrèlè ànzi nda i kàgò Gĩká véle akódhi ni ka'í dhi, a ni go àyi ki 'o tìle tódhyá òlívè fa nda rú. Angyá ko, akódhi rĩnyí íbe kitswázó tà nda ni 'o. ²⁴ Tàko ko, tágba m̀ dré angázó òlívè fa gà adrélépi apfòle mbì na dhi lésè dhi, Gĩká ga àmi gò, àmi ki 'òzo tìle òlívè fa í dré kidhílé nda rú. Di a ni kókpà kitswá kólá angábhá òlívè fa nda lésè dhi ki 'o tìle tódhyá àyi ki tàndi ki fa nda rú.

Ìsèrèlè ànzi ki tìdrìma

²⁵ Ama adrúpi i, má lè m̀ kònì Gìká ni tà lùzu ró kònìdhi, m̀ kàdréro drìkàdrì ro ko dhi bvó: Ìsèrelè ànzì kì togó atsó tòmbatòmba, tsàle lókyá m̀ndyá tíí Gìká dré zìle sùrú twá i kòfalésè dhi ì dré dra alìzo akódhi véle dhi 'á. ²⁶ Dì àyi nda ì kàlì dre dhi, Gìká ni Ìsèrelè ànzì kì tídrí tíí, ngóro tìsìle akódhi ni Kúlí na dhi t̀ni:

«Dhya dra m̀ndí kì apalépi dhi ni apfò Siyónà lésè gò,
dré Yàkòbhò ni ànzì kì togó adzázó àyi kì ligìma ni tà lésè.

²⁷ Dì tà má dré dra bhàle ru ỳzo àyi ìbe dhi, kònìdhi 'i:

Má ni àyi kì tàkonzì kì tingá tíí.»*

²⁸ Kàdré dì Rúbí Tani ni tà sè dhi, Ìsèrelè ànzì nda ì atsó nyànomvá Gìká ni kàribhá ro, àmi sùrú twá ro dhi kì tà sè. Dì, kàdré ìna àyi kì zìma ni tà sè dhi, àyi ngbú m̀ndyá Gìká dré lèle tò dhi 'i, tà dré tá lazìlé àyi kì tábhí i dré dhi kì tà sè. ²⁹ Tàko ko, kàdré tà tani Gìká dré afèle dhi kì tà sè, ìndì m̀ndyá dré azìlé dhi kì tà sè dhi, akódhi k̀itswá tàdzí tà í dré 'òle nda kì ladzá ko. ³⁰ Àmi atú ligìbhá Gìká rú dhi i, m̀ kisú nyànomvá akódhi ni togó dóro Ìsèrelè ànzì kì ligìma ni tà sè dre. ³¹ Kókpà kòdhi t̀ni, àyi nda ì atsó nyànomvá m̀ndí adrèbhá ligìlé akódhi rú dhi i ró, ì kòkisúró kókpà Gìká ni togó dóro, m̀ dré akódhi ni togó dóro nda ni k̀isúlé dre dhi sè. ³² Tàko ko, Gìká tayí m̀ndyá tíí dhi i adrélé 'ìle àyi kì ligìma ni tà sè, í kòk̀itswáro áyi togó dóro tadhá àyi tíí nda i dré be dhi bvó.

* **11:27** 11:27 A kònò Esáyà 59:20-21; 27:9.

Gìká nì rú bhàma kùle dhi

³³ Bàti, Gìká nì tà làgí kyàkyà dhi kàdrì lavùlé!
Akódhi nì tògyá ì tà nǎnǎ nì be dhi ì kàdrì lavùlé!
Adhi nì kitswá tàbvó dré adrélé tàle dhi kì àndu
ngì dhi nì?

Adhi nì kitswá láti dré adrézó tà 'o ásà dhi kì
àndu nì dhi nì?

³⁴ Ngóro Gìká nì Kùlì dré adrélé tàle dhi tǎni:

«Àdhi nǎ tà Mírì dré adrélé kisùle dhi nì?

Adhi tà akódhi nì drǐ nì?†

³⁵ Adhi fè ngá Gìká dré,

kògòro vùdrǐ nì nì logó dhi nì?»‡

³⁶ Tàko ko, tà títi dhi ì angá akódhi vélésè, ì adrè
kpà adrélé akódhi sè, ìndì akódhi dré.

Milanzìlanzì kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá!

Kàdré kònìni.

12*Ama kì fema mòbòmà ro Gìká dré dhi*

¹ Di ásà dhi, áma adrúpi ì, má adrè àmi kì
kodzó kònìni: Gìká dré áyi togó dóro tadhále àmi
dré dhi sè dhi, mì kàdré àmi kì rúbhá kì fe akódhi
dré ngóro mòbòmà lólo lídrì ro kitswábhá akódhi
mǐlésè dhi ì ró. Kòdhi lisámbò bàti mì dré adrélé
'òle akódhi nì rú sè dhi 'ì. ² Mì kòfè àmi adrélé
ru su tà móndyá bvò kòndì àdhya ì dré adrélé
'òle dhi ìbe ko. Be ró dhi, mì kòtayí àmi Gìká dré
adrélé ladzálé, dré adrélé àmi kì tà kisùkisù 'o
atsálé tídhí ro dhi sè. Mì kò'o kònìni dhi, mì nì dǐ
kitswá tà kì kòfalé nì lanzìlé, adrézó tà Gìká dré
adrélé lèle mì kò'o dhi kì ka'ì 'òle. Tà dré adrélé

† **11:34** 11:34 A kònò Èsáyà 40:13. ‡ **11:35** 11:35 A kònò Yóbò
41:3.

lèle mì kò'o nda kòdhi i, tà dóro kitswábhá tíí akódhi mìlése dhi 'i.

³ Gíká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má adré tàá àmi àlo àlo tíí dhi i dré dhi: Mì kàdré àmi kì tà kisù tà kàdrì ro ngóro dré kitswále àmi sè ko dhi tíni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi kì tà kisù tògyá sè, ngóro Gíká dré tà ka'íka'í fèle àmi àlo àlo tíí dhi i dré dhi tíni. ⁴ Ama àlo àlo tíí dhi i rúbhá íbe àlo. Dì, rúbhá nda ína kígá íbe bí, ìndì kígá nda ì adré àzì twátwa dhi kì 'o. ⁵ Kókpa kòdhi tíni, àma zyandre dhi i, mà amú ru atsále rúbhá àlo ró Krísto na, ìndì àma tíí dhi i rúbhá àlo nda ni kígá 'i. ⁶ Ama àlo àlo tíí dhi i, mà kisú rìnyí twátwa dhi i, ngóro Gíká dré áyi togó tani bhàle àma rú dhi tíni. Dì dhya àlo kòkisú rìnyí adrézó Gíká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi, kàdré kúlí nda ni longó ngóro Gíká dré tà ka'íka'í fèle drá dhi tíni. ⁷ Dhya àzya kòkisú ína rìnyí adrézó tà 'o mómíí i dré dhi, kàdré áyi fe adréle tà nda kì 'o. Dhya àzya kòkisú ína rìnyí adrézó mómíí kì tadhá dhi, kàdré áyi fe adréle àyi nda kì tadhá. ⁸ Dhya àzya kàdré ína mómíí kì kodzó dhi, kàdré áyi fe adréle àyi nda kì kodzó. Dhya àzya kàdré ína ngá fe mómíí i dré dhi, kàdré ngá nda kì fe togó dóro sè. Dhya àzya kàdré ína mómíí kì drì ko dhi, kàdré àyi nda kì drì ko togó wáyi sè. Dhya àzya kàdré ína mómíí kì kizà bha dhi, kàdré àyi nda kì kizà bha togó kàní sè.

Lèle ni tà

⁹ Lè mì kàdré mómíí kì le togó wáyi sè, túrúpfú àko. Mì kàdré tà kònzì ga, adrézó tròle tà dóro rú.

¹⁰ Mì kàdré ru le àmi kòfalésè ngóro adrúpi i tíni.

Mì kàdré láti nda adrézó àmi ki adrúpi ki lindrì bha àmi kòfalèsè. ¹¹ Mì kàdré tà 'o togó wáyi sè, adrézó tòbvo ró ko. Be ró dhi, àmi ki togó kàdré ína àtsi ró adrézó tà 'o Mírì dré akódhi ni màràbà tíni. ¹² Mì kàdré lenzélé, adrézó mǐ bha Gìká véna. Mì kàdré togó tsi, mǐ dré adrérà'a kizà nya dhi 'á. Mì kàdré àmi ki fe adrélé tà zi Gìká tí landè àko ró. ¹³ Mì kàdré àmi ki ngá lanzí mónnyá Gìká àdhya adrèbhá lemerè ro dhi i dré. Mì kàdré móndí ki ka'í dòle àmi véna togó dóro sè.

¹⁴ Mì kàdré tà tani zi Gìká tí mónnyá adrèbhá àmi ki mǐ pfo dhi i dri. Ayíya, mǐ kàdré tà tani zi àyi nda i dri, mǐ kòtatrí àyi ko. ¹⁵ Mì kàdré lenzélé túmání mónnyá adrèbhá lenzélé dhi íbe. Mì kàdré kpà àwó ngo túmání mónnyá adrèbhá àwó ngo dhi íbe. ¹⁶ Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ngá àlo ró àmi kòfalèsè. Mì kàdré drìkàdrì ro ko. Be ró dhi, mǐ kàdré àmikya ru su móndí tàko íbe. Mì kàdré kpà àmi ki no tògyabhá ro ko.

¹⁷ Mì kàdré tà kònzi logó tà kònzi 'òle àmi rú dhi tí ko. Mì kàdré tà adrèbhá dóro mónnyá títi i mǐlèsè dhi ki nda 'òle. ¹⁸ Kòkìtswá dhi, tà títi mǐ dré adrélé 'òle dhi i sè dhi, mǐ kàdré tà kìdrìkìdrì líkí àmi kòfalé mónnyá títi dhi íbe. ¹⁹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, dhya àlo kò'o tà kònzi àmi rú dhi, mǐ kòlogó tà kònzi nda ni vúdrì drá ko. Be ró dhi, mǐ kòtayí láti Gìká dré adrézó àyi kombà tadhá. Tàko ko, Mírì adrè tàá àyi Kúlí na dhi: «Má ni móndí ki tà kònzi ki vúdrì logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà i dré 'òle dhi i

tí dhi ma.»* 20 Di, ngóró Gíká ni Kúlí dré adrélé
tàle dhi tìni:

«Ámi kàribhá kàdré tàbirí íbe dhi, mí kàdré ngá
fe akódhi dré nyàle.

Akódhi kàdré yí lovó íbe dhi, mí kàdré yí fe
akódhi dré mvùle.

Tàko ko, mí kàdré 'òá kònini dhi, mí ni kanyò fe
akódhi dré ngóró àtsíkèle dàle akódhi dri
dhi tìni.»†

21 Di mí kòtayí mi tà kònzi dré adrélé lavúlé dhi
ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà kònzi lavú tà
dóro mí dré adrélé 'òle dhi i sè.

13

*Ama ki bhàma mónnyá àma drìle dhi ki rìnyí
zàle dhi*

¹ Adré làá dhi, móndí àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi
ki bha mónnyá àyi drìle dhi ki rìnyí zàle. Tàko
ko, rìnyí adrézó òpì nya dhi angá ína Gíká vélésè.
Akódhi bhà kpà mónnyá adrébhá òpì nya nda ì
adrélé ópí ro dhi nì. ² Ásà dhi, dhya ángùdhi
adrélépi ligílé ópí í drìle dhi rú dhi, adré ína ligílé
tà Gíká dré bhàle nì dhi rú. Di dhya adrélépi 'òá
kònini dhi adré Gíká ni tàbvó tàma asé àyi tàndi
dri. ³ Tà bàti ró dhi, mónnyá adrébhá tà dóro
'o dhi ì adré ópí àyi drìle dhi ki ro dhi àyi ko.
Be ró dhi, mónnyá adrébhá tà kònzi 'o dhi ì adré
àyikya ópí àyi drìle dhi ki ro dhi àyi. Di mí kàdré
ópí mí drìle dhi ni le ròle ko dhi, mí kàdré tà dóro
'o, akódhi kòbhàró ámi tà kuru be dhi bvó. ⁴ Tàko

* **12:19** 12:19 A kònò Dùtèrònómè 32:35. † **12:20** 12:20 A kònò
Tògyakúlí 25:21-22.

ko, akódhi nda Giká ni àzì 'òlepi 'i, kàdréro ámi 'o dóro be dhi bvó. Di, mí kàdré mína tà kònzì 'o dhi, lè mí kàdré ngá ro. Angyá ko, ópí nda rìnyí íbe adrézó tà ño móndí i dri. Akódhi Giká ni àzì 'òlepi 'i, kàdréro tà ño dhya adrélépi tà kònzì 'o dhi dri, adrézó Giká ni kombà tadhá drá be dhi bvó. ⁵ Adré di leá dhi, mì kàdré àmi ki bha móndyá àmi drìle dhi ki rìnyí zàle. Di, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònìni, à kònòró tà àmi dri ko dhi sè ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònìni, àmi ki togó kàrókìró àmi ko dhi sè.

⁶ Tà nda sè dhi, lè mì kàdré kpà mèdáyì gi be. Tàko ko, móndyá àmi drìle dhi i Giká ni àzì 'obhá, adrèbhá àyi ki fe adrélé àzì nda ni 'o dhi 'i. ⁷ Mì kàdré di dhya ángùdhi ni màri mì dré adrézó ába dhi ni logó akódhi dré. Màri nda kàdré mèdáyì gìma ni tà sè dhi, mì kàdré mèdáyì nda ni gi. Kàdré tákisì àzya gìma ni tà sè dhi, mì kàdré tákisì nda ni gi. Kàdré móndí ki ròma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki ro. Kàdré móndí ki lindrì bhàma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki lindrì bha.

Tà àzya tadhále lèle ni tà dri dhi

⁸ Lè mì kàdré dhya àlo ni màri íbe àmi rú ko, kàdré ngbà 'í màri adrézó ru le àmi kòfalèsè dhi 'i ko dhi. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi àzya ni le dhi 'o tà tíí tátírítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi i dre. ⁹ Tòlí tátírítrí kúlí na dhi i adré tàá dhi: «Mí kò'o múná tà ko, mí kòpfu móndí dràle ko, mí kòkugù ngá ko, ìndì mí kòbhà

móndí ki ngá lovó ko.»* Di tòlí nda i tòlí àruka tíí dhi íbe dhi ì adré ru kisú tà tòlí àlo kònìdhi dré adrélé tàle dhi ni ta kòdhya: «Mí kàdré àmi àzya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tíni.»† ¹⁰ Dhya adrélépi áyi àzya ni le dhi kitswá ína tà kònze 'o akódhi rú bwà ko. Di ásà dhi, dhya adrélépi áyi àzya ni le dhi adré tà tíí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o kitswálé tíí.

Adrema gànzi ró Krísto ni agòma ni tà sè dhi

¹¹ Lè mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o togó wáyi sè, mì dré lókyá ándrò kònìdhi ni nìle be dhi sè. Lókyá mì dré ngàzo ayí 'àsè dhi kitswá dre. Tàko ko, lókyá mà dré dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó dhi atsá ànyi lavúlé lókyá mà dré kidhózó Yésu ni ka'í dhi rúsè dre. ¹² Ngá adré 'òle wàle, ìndì kítú adré 'òle apfòle. Adré di leá dhi, mà kòtingá àma rúsè tà adrélé 'òle tìnìmvá na dhi i, àdzú ngá ngádra àdhya ki tosózó àma rú kòdhya. ¹³ Mà kàdré atsílé ngádra 'àsè ngóro dré kitswálé dhi tíni. Di, mà kògò adrélé tatsílé gwányá wàyá ki tà 'obe, wá tsibe, ndòtò tà 'obe, tà swà 'obe, lawàbe, ìndì lovó kònze bhabe móndí i rú dhi ko. ¹⁴ Be ró dhi, mì kàsó àmìkya Mírì Yésu Krísto àmi rú. Mì kòtayí kpà àmi adrélé kisúà ngalè mì ni lovó kònze àmi ki rúbhá kya ki 'o gínì ya dhi ko.

14

Ama ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi

* **13:9** 13:9 A kònò Pfòma 20:13-17; Dùtèrònómè 5:17-21. † **13:9** 13:9 A kònò Lèvítikè 19:18.

¹ Mì kàdré mómndyá adrébhá tà ka'ika'í íbe yàya dhi ki ka'í. Di, mì kàdré àmikya àyi nda ki ndrì tà ì dré adréle nòle dóro yà, kó ngalè kònzì yà dhi ì sè ko. ² Tàko ko, dhya àlo ni tà ka'ika'í sè dhi, adré ngá títi dhi ki ka'í nyàle. Di, dhya àzya tà ka'ika'í íbe yàya dhi adré ína ngbà 'í ngábí ki ka'í nyàle dhi kòdhyà. ³ Adré ì leá dhi, dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda kàdré dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda ni ayízè ko. Kókpa kòdhi tìni, dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda kàdré tà bha dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda dri ko. Angyá ko, Gìká ka'í akódhi nda dre. ⁴ Di, mì tá mína àdhi 'í, adréle mómndí àzya ni màràbà ni tàbvó ta ni? Màràbà nda kàdré àyi totó àyi tà ka'ika'í na yà, kó ngalè kàdré dhèle yà dhi, tà nda adré akódhi ni tàndi ni mírì ni no kòdhyà. Tà bàti ró dhi, akódhi nda ni àyi totó tātā. Tàko ko, Mírì rìnyí íbe kitswázó akódhi ni 'o adréle àyi totó tātā.

⁵ Aruka ni, dhya àlo adré kítú àlo dhi ni no kàdrì kítú àruka ki lavú. Di, dhya àzya adré ína kítú títi dhi ki no díri. Adré ì leá dhi, mómndí àlo àlo títi dhi ì kàdré tà ì dré adréle nòle tà bàti ró dhi ki ka'í togó wáyì sè. ⁶ Dhya adrélépi kítú àlo dhi ni no kítú kàdrì ro dhi, adré 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Dhya adrélépi ngá títi dhi ki ka'í nyàle dhi, adré 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Angyá ko, adré àwoyà ta Gìká dré ngá nda ki tà sè. Dhya adrélépi ngá àruka ki ka'í nyàle ko dhi, adré kpà 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Adré kpà àwoyà ta Gìká dré ngá í dré adréle nyàle dhi ki tà sè. ⁷ Tàko ko, àma

àmakya lídrì íbe àma kí tàndì ì dré ko. Mà adré kpà dràle àma kí tàndì ì dré ko. ⁸ Mà kàdré lídrì íbe dhi, mà adré ába kitswázó lindrì fe Mírì dré. Mà kàdré kó dràle dhi, mà adré dràle kitswálé lindrì fe Mírì dré. Dì mà kàdré lídrì íbe yà, kó ngalè mà kàdré dràle yà dhi, àma títi dhi ì Mírì àdhyà 'i. ⁹ Tà nda kòdhi sè dhi, Krísto drà gò dré adrízó, í kàdréró móndyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi kí Mírì ro be dhi bvó.

¹⁰ Dì mì ró dhi, mí adré mína ámi adrúpi ni tàbvó ta àdho tà sè? Kó ngalè, mí adré ámi adrúpi ni ayízè àdho tà sè? Tàko ko, àma títi mà ni pfo àma kí totó Gìká kandrà, kòtáró àma kí tàbvó be dhi bvó. ¹¹ Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Ma, Mírì lídrì ro ni, má adré tàá tà bàti ró dhi: Móndyá títi dhi kí àyi kí kórókó titì má kandrà. Móndyá títi dhi kí tàá àyi kí tàndì kí ti sè dhi, ma

Gìká 'i.»*

¹² Dì ásà dhi, àma àlo àlo títi dhi ì, mà ni àma kí tàndì kí tà ta Gìká kandrà.

Ama kí adrúpi kí 'òma ledhélé ko dhi

¹³ Dì ásà dhi, lè mà kògò véle àma kí adrúpi kí tàbvó ta àma kòfalésè ko. Be ró dhi, mì kònò dóro, mì kò'oró tà àlo kitswálépi àmi kí adrúpi ni 'o dhèle tàkonzì na dhi ko. ¹⁴ Ma adrelépi Mírì Yésu na ni, má adré ka'íá tàle dhi, ngá àlo kitswá adrelé ndí ró áyi tàndì ni tà sè ko. Dì, dhya àlo kàdré ngá àlo dhi ni no ndí ró dhi, ngá nda ína ndí ró akódhi dré bàti. ¹⁵ Mí kàdré kizà fe ámi adrúpi dré ngá mí dré adrelé nyàle dhi sè dhi,

* **14:11** 14:11 A kònò Esáyà 45:23.

kòdhi mí adré vélé tà 'o lèlè sè ko. Lè mí kòkizá ámi adrúpi Krísto dré dràzo ásà nda ni tà ka'ika'i, ngá mí dré adrélé nyàlè dhi sè ko. ¹⁶ Mí kòfè kpà láti móndí i dré kitswázó ngá mí dré adrélé nòlè dóro dhi ni tà ta kònzi dhi ko. ¹⁷ Tàko ko, Giká ni Opì, tà adrézó ngá nya ìndì ngá mvu dhi 'i ko. Be ró dhi, Giká ni Opì nda ína tà adrézó tà gyägya 'o, adrézó tà kìdríkìdri íbe, adrézó kpà arí Tirí Lólo dré adrélé fèlè dhi íbe dhi 'i. ¹⁸ Dhya ángùdhi adrélépi Krísto ni tà 'o kònìni dhi ni tà ni adré dóro Giká mìlèsè, ìndì móndí i mìlèsè.

¹⁹ Dì ásà dhi, lè mà kàdré láti nda adrézó tà kìdríkìdri íbe àma kòfalé, adrézó kpà ru timbà àma kí tà ka'ika'i na. ²⁰ Mí kòpfu Giká ni àzì mányàngá ni tà sè ko. Bàti, mányàngá títi dhi i dóro lavúlé. Dì, mí kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèlè ngá mí dré adrélé nyàlè dhi sè dhi, ngá nda ni nyàma atsá ína tà kònzi ró mí dré. ²¹ Dóro ni, mí dré zǎ nyàlè yà, vínò mvùlè yà, kó ngalè tà àzya 'òlè yà dhi ko dhi, tà nda kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèlè dhi.

²² Dì tà ángùdhi mí dré adrélé ka'ile dhi, mí kàdré tà nda ni líkí àmi kòfalé Giká be. Kólénzé dhya adrélépi tà bha áyi tàndi dri tà í dré ka'ile dhi ni tà sè ko dhi dré! ²³ Dì, dhya àlo kàdré ína tà kayí í léna ngá í dré adrélé 'òlè nyàlè dhi ni tà sè gò, adrézó ngá nda ni nya dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri. Tàko ko, akódhi adré tà 'o tà ka'ika'i sè ko. Tà bàti ró dhi, tà ángùdhi adrélé 'òlè tà ka'ika'i sè ko dhi, tàkonzì 'i.

Tà adrébhá àma kị adrúpi kị togó 'o kinílé dhi kị 'òma

¹ Lè àma adrébhá rinyi ró àma kị tà ka'ika'í na dhi i, mà kàdré móndyá tà ka'ika'í íbe yàyà dhi kị tà yàyà do àma kị togó na. Mà kàdré tà adrébhá àma kị togó 'o kinílé dhi kị 'o kòdhya ko. ² Be ró dhi, àma àlo àlo tíí dhi i, mà kàdré tà adrébhá àma kị adrúpi kị togó 'o kinílé dhi kị 'o kòdhya, mà kàdréro àyi kị 'o dóro, adrézó àyi kị timbà àyi kị tà ka'ika'í na be dhi bvó. ³ Angyá ko, Krísto ni tándi 'o tá ína tà adrébhá tá àyi togó 'o kinílé dhi i ko. Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Làdhá mómđí ì dré adrélé dhàle mí rú dhi ì adhé má dri dre.»* ⁴ Tàko ko, tà tíí atú tisìle Giká ni Kúlí na dhi i, à tisì kitswázó àma kị tadhá, ìndì àma kị timbà àma kị tà ka'ika'í na, mà kàdréro togó tsi, adrézó mǐ bha Giká véna be dhi bvó.

⁵ Giká nda adré àma kị 'o togó tsi, adrézó àma kị timbà àma kị tà ka'ika'í na dhi nì. Dì akódhi kòfè kpà àmi adrélé ngá àlo ró àmi kòfalésè, ngóro Yésu Krísto dré tadhále àmi dré dhi tíni, ⁶ mǐ kòkitswáro Giká, àma kị Mírì Yésu Krísto ni Atá ni rú bha kùle togó àlo sè ìndì kúlí àlo sè be dhi bvó.

Yésu Krísto atsá màràbà ro mómđyá tíí dhi i dré

⁷ Dì ásà dhi, mǐ kàdré ru ka'í àmi kòfalésè, ngóro Krísto ni tándi dré àmi kị ka'ile dhi tíni, kitswázó mǐlanzìlanzì fe Giká dré dhi bvó. ⁸ Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Krísto atsá Yúdà ànzi kị màràbà ro Giká ni tà bàti ni tà sè, kitswálé

* 15:3 15:3 A kònò Longó i 69:10.

tà Gíká dré tá lazilé àyi ki tábhí i dré dhi ki 'o tíí,
 9 móndyá súrú twá ro dhi ì kòkitswáró kpà Gíká
 ni rú bha kùle akódhi ni togó dóro sè be dhi bvó.
 Ngóro Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Àsà dhi, má ni ámi rú bha kùle móndyá súrú
 twá ro dhi i kòfalé,
 adrézó longó ngo ámi rú sè.»†

10 Kúlí nda adré kpà tàá dhi:

«Àmi súrú twá ro ni i, mì kàdré lenzélé tùmání
 móndyá Gíká àdhya íbe wà!»‡

11 Adré kpà tàá dhi:

«Àmi tíí súrú twá ro ni i, mì kàdré Mírì ni rú
 bha kùle wà!

Àmi móndyá tíí ni i, mì kàdré akódhi ni tà bha
 kuru!»§

12 Èsáyà adré kpà tàá dhi:

«Dhya àlo Yèsè ni kómvo lésè dhi ni apfò
 kitswále òpì nya súrú tíí dhi i dri.

Móndyá súrú twá ro dhi ki mǐ bha akódhi
 véna.»*

13 Gíká adrézó mǐ bha ásà dhi kòfè kólénzé i
 gale tà kídrikídri be àmi léna bí, mì dré adrélé
 akódhi ni ka'í dhi sè, mì kàdréro véle mǐ bha
 akódhi véna lavulé Tirí Lólo ni rǐnyí sè be dhi
 bvó!

Pólò ni àzì móndyá súrú twá ro dhi i véna dhi

14 Àma adrúpi i, áma tàndi má adré ka'íá tàle
 dhi, mì ga àmíkya tà dóro sè bí, tà nǐnǐ sè bí,
 ìndi mì kitswá ru kodzó àmi kòfalésè bwà. 15 Di,

† 15:9 15:9 A kònò Longó i 18:50; 2 Sàmùwélé 22:50. ‡ 15:10

15:10 A kònò Dùtèrònómè 32:43. § 15:11 15:11 A kònò Longó

i 117:1. * 15:12 15:12 A kònò Èsáyà 11:10.

tágba kònìni dhi, má tisì tà àruka kòdhi i àmi dré tirí àko, kitswázó tà nda ki 'o agalé àmi léna dhi bvó. Tàko ko, Gìká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, ¹⁶ bhà ma adrélé Yésu Krísto ni àzì 'òlepi ró móndyá sùrú twá ro dhi i véna. Má adré di tà 'o kòwánà àdhyà tíni, adrézó Gìká ni Rúbí Tani longó, móndyá sùrú twá ro nda i kàdréro ngá fèle mòbòmà ro kitswálépi Gìká mìlèsè, Tirí Lólo dré bhàle adrélé lólo akódhi dré dhi i tíni.

¹⁷ Di àsà dhi, má adré áma dri bha kuru Yésu Krísto na, àzì má dré adrélé 'òle Gìká dré nda ni tà sè. ¹⁸ Di, má kitswá mána tà àzya ta ko, kàdré ngbà 'í tà Krísto dré 'òle má sè móndyá sùrú twá ro dhi ki adrizo Gìká ni kúlí ka'í 'òle dhi 'i ko dhi. 'O tà nda kònìni kúlí í dré afèle má dré tàle dhi i sè, tà í dré afèle má dré 'òle dhi i sè, ¹⁹ tà twátwa líntríga ró dhi ki rínyí sè, ìndì Tirí Lólo ni rínyí sè. Di má longó Krísto ni Rúbí Tani nda kídhólé Yèrusalémà na tsàle byá bvò Ilirikò àdhyà na. ²⁰ Angyá ko, ma tá ngbú lovó íbe tò lizo Rúbí Tani nda ni longó àrà Krísto ni tà yízo rè ko dhi i 'ásè, má kòtobhàró ngá dzópá dhyà àzya dré bhàle dhi dri ko. ²¹ Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Móndyá akódhi ni tà longózó àyi dré rè ko dhi kì akódhi ni no.
Móndyá akódhi ni tà yibhá rè ko dhi kì akódhi ni tà àndu ni.»†

Pólò lè tsàlè Rómà na

²² Vèsè be bí, àzì nda kíkí tá látí má dré lizo àmi kì no ko dhi nì. ²³ Di, nyànomvá dhi, má 'o àzì mána bvò kòni i 'ásè dhi akílé títi dre. Kóná

† 15:21 15:21 A kònò Esáyà 52:15.

bí, ma tá lovó íbe tò lizo àmi ki no. ²⁴ Dì má adré mǐ bha àmi ki nòzo má dré lavùrà'a lile bvò Èsèpányà àdhya na dhi 'á, mà kòkitswáró lenzélé tùmání àmi íbe lókyá tsà sè. Amvolásà dhi, mì ni kitswá áma ledé má dré lizo Èsèpányà na.

²⁵ Dì, nyànomvá dhi, má adré mána lile Yèrúsalemà na, kitswálé ngá adzí móndyá lólo Gíká àdhya i dré. ²⁶ Tàko ko, móndyá ka'ìbhá Màkèdòníyà na ìndì Akáyà na dhi ì nò tá dóro ni, ì dré ngá lokólé fèle lemerèbhá móndyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi i kòfalé dhi i dré dhi. ²⁷ Ayi nda ì kisù tá tà nda 'òle dhi àyi. Dì, tà bàti ró dhi, àyi tá móndyá nda ki màri íbe. Tàko ko, móndyá sùrú twá ro dhi ì kòkisú tà tani Tírí Lólo dré fèle Yúdà ànzi ì dré dhi tùmání àyi íbe dhi, àyi màri Yúdà ànzi nda kya íbe. Adré dì làá dhi, móndyá sùrú twá ro nda ì kàdré àyi ki ngá lanzí Yúdà ànzi nda i dré. ²⁸ Dì má kàdzí ngá fèle nda ì àyi dré gò, àzì nda ni 'òzo akílé títi dre dhi, má ni láti do lavúzó àmi tasè gò, lile Èsèpányà na. ²⁹ Má nǐ tàle dhi, lókyá má dré dra tsàzo àmi véna dhi sè dhi, má ni tsa Krísto ni tà tani íbe bí dhi be.

³⁰ Ama adrúpi i, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndì lèle Tírí Lólo àdhya sè, mì kàdréro tà zi Gíká tí má dré, adrézó àdzú bhu tùmání má be. ³¹ Mǐ kàdré tà zi tíá, kàpáro ma móndyá ka'ìbhá ko Yúdáyà na dhi i drígàsè be dhi bvó. Mǐ kàdré kpà tà zi, móndyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi ì kòka'iró tà má dré adrélé 'òle àyi dré dhi be dhi bvó. ³² Dì Gíká kòlè dhi, má ni tsa àmi véna arí be bí gò, mà dré kitswázó lovólé tsà tùmání àmi íbe. ³³ Gíká adrélépi tà

kàdrìkàdrì fe dhi kàdré túmání àmi ìbe títi! Kàdré kònìni.

16

Pólò ni mòdo fèma móndí twátwa i dré dhi

¹ Má lè àma ki amvúpi Fòwíbè ni tà tadhálé àmi dré. Akódhi nda màràbà Èkèlézyà Kèkùréyà na dhi àdhya 'i. ² Má adré làá dhi, mì kòka'ì akódhi dòle dóro Mírì Yésu ni rú sè, ngóro dré kítswalé móndyá lólo Giká àdhya i sè dhi tìni. Mì kòledé kpà akódhi tà ángùdhi dré adrézó lovó ni ìbe dhi sè be. Angyá ko, akódhi ni tàndi ledé móndí bí dhi i dre. Ledé kókpà ma 'i.

³ Mì kòfè mòdo Pìrìsìkà i dré Akílà be. Ayi nda i áma àziàmú Yésu Krísto na dhi 'i. ⁴ Ì ka'ì tá ayi ki tàndi ki lídrì fèle adréle ànyi dràdrà mìle, kítswázó áma tidrí dhi bvó. Dì má adré ngbà 'i àwoyà fe àyi dré ma kalóma ko. Èkèlézyà títi móndyá sùrú twá ro dhi kya i adré kókpà àwoyà fe àyi dré. ⁵ Mì kòfè kpà mòdo móndyá Èkèlézyà àdhya adrébhá ru kimó àyi ki dzó na dhi i dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Èpènetò, má dré lèle tò dhi dré be. Akódhi nda tá dhya Krísto ni ka'ilepi drìdrì bvò Asíyà àdhya na dhi 'i. ⁶ Mì kòfè mòdo Màrìyà, àzì 'òlepi landèzo àmi dré dhi dré be. ⁷ Mì kòfè mòdo Àndrònìkò i dré Yùnìyà be be. Ayi nda i áma aró, mà dré tá adrézó túmání àyi ìbe bãdzó na dhi 'i. Ayi kpà móndí kàdrì àpóstolò i kòfalé dhi 'i. Ì ka'ì tá kpà Krísto drìdrì má kandrá.

⁸ Mì kòfè mòdo áma arúpi Apìliyatò, má dré lèle Mírì na dhi dré be. ⁹ Mì kòfè mòdo Ùrùbánò,

àma kị àziàmú Krísto na dhi dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Sàtákísà, má dré lèlè tò dhi dré be. ¹⁰ Mì kòfè mòdo Apélè, áyi tà ka'íkà'í Krísto na dhi ni tadhálépi ngádra 'á dhi dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Aristòbulò ni dzó na dhi i dré be. ¹¹ Mì kòfè mòdo áma aró Èròdíyò dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Mírì Yésu ni ka'ìbhá Nàrùkísò ni dzó na dhi i dré be. ¹² Mì kòfè mòdo Trífayínà i dré Trífósà be be. Ayi nda i tòkó adrébhá Mírì ni àzì 'o landèzo dhi 'i. Mì kòfè mòdo áma arúpi Pèrúsì, má dré lèlè tò dhi dré. Akódhi nda tòkó àzya adrélépi Mírì ni àzì 'o togó wáyì sè dhi 'i. ¹³ Mì kòfè mòdo Rúfù, Mírì dré zìlè dhi dré, ìndì andre ni adrélépi kókpà áma andre ró dhi dré be. ¹⁴ Mì kòfè mòdo Asìkùrítò dré, Fèlègónà dré, Èrúmè dré, Pàtróbà dré, Èrúmà dré, ìndì àma kị adrúpi adrébhá àyi íbe dhi i dré be. ¹⁵ Mì kòfè mòdo Filòlógò dré, Yùliyà dré, Nèrèwù dré amvúpi ni be, Olípà dré, túmánì móndyá títi Gìkà àdhya adrébhá àyi íbe dhi íbe. ¹⁶ Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèlè sè. Èkèlézyà títi Krísto àdhya i fè kókpà mòdo àmi dré.

Tà tàlè kùdù ro móndyá ka'ìbhá kị kodzózó dhi i

¹⁷ Ama adrúpi i, má adré àmi kị kodzó, mì kàdréró àmi kị líkí móndyá adrébhá àmi kị 'o ru lanzí àmi kòfalésè dhi kị tà sè. Ayi nda i adré tà twá tadhá tà mì dré kisúlè dhi i rúsè, adrézó móndí àruka kị 'o ledhélé tàkonzì na. Mì kàdré adrélé twá àyi rúsè. ¹⁸ Tàko ko, móndyá làsú be kònìni nda i adré àma kị Mírì Yésu Krísto ni tà 'o akódhi ni màrábà i tìni ko. Be ró dhi, àyi

àyikya màràbà àyi ki tàndi ki lovó kya 'i. Ɔ adré kúlí kìníkìni ki ta túrúpfú kúlí íbe, adrézó mómndí tà nibhá ko dhi ki lití. ¹⁹ Dì, kàdré ína àmi ki tà sè dhi, mómndyá títi dhi ì yi tàle dhi, m̀ adré Mírì ni kúlí ka'ì 'òle ngíni ya dhi 'í. Má adré d̀ lenzélé àmi ki tà sè. Dì, má adré làá dhi, m̀ kàdré tògya ró tà dóro ki tà sè, adrélé kpà tà àko àmi rú tà kònzi ki tà sè. ²⁰ Tayí ngbà 'í lókyá tsà, Gíká adrélépi tà k̀drìk̀drì fe dhi dré àmi ki fèzo Sàtánà ni ató àmi ki pá zàle.

Ama ki Mírì Yésu kòbhà áyi togó tani àmi rú!

²¹ Ama àziàmú Tímòtéyò fè mòdo àmi dré. Lùkíyò, Yàsónà, ìndì Sòsìpátrò adrèbhá áma aró ro dhi, ì fè kpà mòdo àmi dré.

²² Ma, Tèrùtíyò wárágà kònìdhi ni tisìlepi ni, má adré mòdo fe àmi dré Mírì ni rú sè.

²³ Gayò, áma ki ka'ìlepi dòle áyi dzó na mómndyá títi Ekèlézyà àdhyà íbe dhi, fè mòdo àmi dré. Èràstò bhàandre kònìdhi ni làfa líkìlépi dhi, túmání áma ki adrúpi Kùwàrútò be dhi ì fè kpà mòdo àmi dré. [²⁴ *]

Gíká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi

²⁵ Rúku kàdré Gíká dré! Akódhi r̀nyí íbe k̀tswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'ìka'ì na, Yésu Krísto ni Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi sè, ngóro Gíká dré tà ni zùle k̀nó lésè dhi ni tadhálé dhi t̀ni. ²⁶ Nyànómvá dhi, Gíká adrélépi kóná vésè kólyá nda 'o tà nda apfòle ngádra 'á tà pròfétà ì dré tisìle áyi Kúlí na dhi ì sè,

* **16:24** 16:24 Wárágà Gíká ni Kúlí tisìzo áyi dri dr̀dr̀ dhi ì léna dhi, à adré kúlí k̀ni ki k̀sú k̀nwa ko: [Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe. Kàdré kònìni.]

kitswálé mǒndí súrú tíí ì lésè dhi ì kòka'iró akódhi, adrézó kpà akódhi ni kúlí ka'í 'òle be dhi bvó. ²⁷ Mǐlanžìlanžì kàdré Giká àlo kwákwa tògya ró nda dré Yésu Kristo sè kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
Logoti (Logo): BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b